

Piiriveere Liider

Piiriveere Liider tegevuspiirkonna sotsiaal-majanduslik analüüs

Käesolev analüüs on koostatud Piiriveere Liider tegevusgrupi strateegia koostamise raames
Setomaa Valdade Liidu poolt.

2007

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
1 Demograafilised näitajad.....	4
1.1 Elanike arv.....	4
1.2 Vanuseline struktuur	4
2 Haridus ja võõrkeelte oskamine	7
3 Majanduslik jätkusuutlikkus	9
3.1 Elanike sotsiaal-majanduslik staatus	9
3.2 Toimetulekutoetused	11
3.3 Töötus.....	12
3.4 Sissetulekuallikad.....	13
3.5 Töö- ja elukoht	15
3.6 Valdade tulud	16
4 Ettevõtlus.....	18
4.1 Ettevõtjad rahvaloenduse järgi	18
4.2 Ettevõtted	20
Kokkuvõte	23

Sissejuhatus

1 Sissejuhatus

Käesolev analüüs valmis MTÜ Piiriveere Liider tellimusel. Analüüsitud on Piiriveere Liider piirkonda kuuluvaid valdu (Piirissaare, Räpina¹, Orava, Mikitamäe, Värskas, Meremäe ja Misso).

Analüüsis on valdu rühmitatud eraldi gruppidesse ja võrreldud nende keskmisi. Eraldi on välja toodud seto kultuuriruumis asuvad vallad- Misso, Meremäe, Värskas ja Mikitamäe (edaspidi nim. „Setomaa“. Pidasime vajalikuks eraldi välja tuua Räpina ja Piirissaare valdade näitajad, sest tegemist on oluliselt erinevate valdadega, võrreldes teiste samas piirkonnas asuvatega. Kuna Piirissaare on nii väikese elanike arvuga vald, siis tuleb tema tulemustesse ettevaatlikult suhtuda, sest iga üksiku inimese näitaja mõjutab väga tugevalt tulemusi. Samuti on võrdluseks välja toodud Piiriveere Liider piirkonda kuuluvate seitsme valla keskmised (edaspidi nim. PLV)

Valdade üldiseloostus, 01.01.2007. a

Piirkond	Rahvaarv	Pindala, km ²	Rahvastiku-tihedus, el/km ²	Maakond	Kaugus maakonna-keskusest	Kaugus Tallinnast
Eesti	1342409	43432,31	30,9			
Meremäe	1190	132	9,0	Võru	34 km	283 km
Mikitamäe	1037	104	9,9	Põlva	37 km	263 km
Misso	806	189	4,3	Võru	37 km	274 km
Orava	874	176	5	Põlva	37 km	269 km
Piirissaare	83	7,8	10,7	Tartu	65 km	250 km
Räpina	5587	266	21	Põlva	29 km	250 km
Värskas	1385	188	7,4	Põlva	40 km	269 km
Setomaa	4418	613	7,2			
Piiriveere Liider	10965	1063	10,3			

Allikas: Eesti Statistikaamet, Regio Teedeatlas

Analüüsis on võrreldud üksikute valdade ja gruppide keskmisi näitajaid Eesti ja Võru ning Põlva maakondade keskmiste näitajatega. Analüüsi aluseks olevad arvanded pärinevad enamasti Eesti Statistikaameti avalikest andmebaasidest (www.stat.ee). Osade näitajate puhul on kasutatud 2000. aasta rahvaloenduse tulemusi, sest värskemad andmed valdade kaupa ei ole kättesaadavad.

Analüüsi koostamisel ja hilisemal näitajate analüüsil osales aktiivselt Tallinna Tehnikaülikooli humanitaarteaduskonna sotsiaalteaduste magister Merli Reidolf.

Kui lugeja avastab esitatud andmetes ebatäpsusi või mingeid muid vigasid, siis oleme tänulikud täienduste ja paranduste eest.

MTÜ Setomaa Valdade Liit

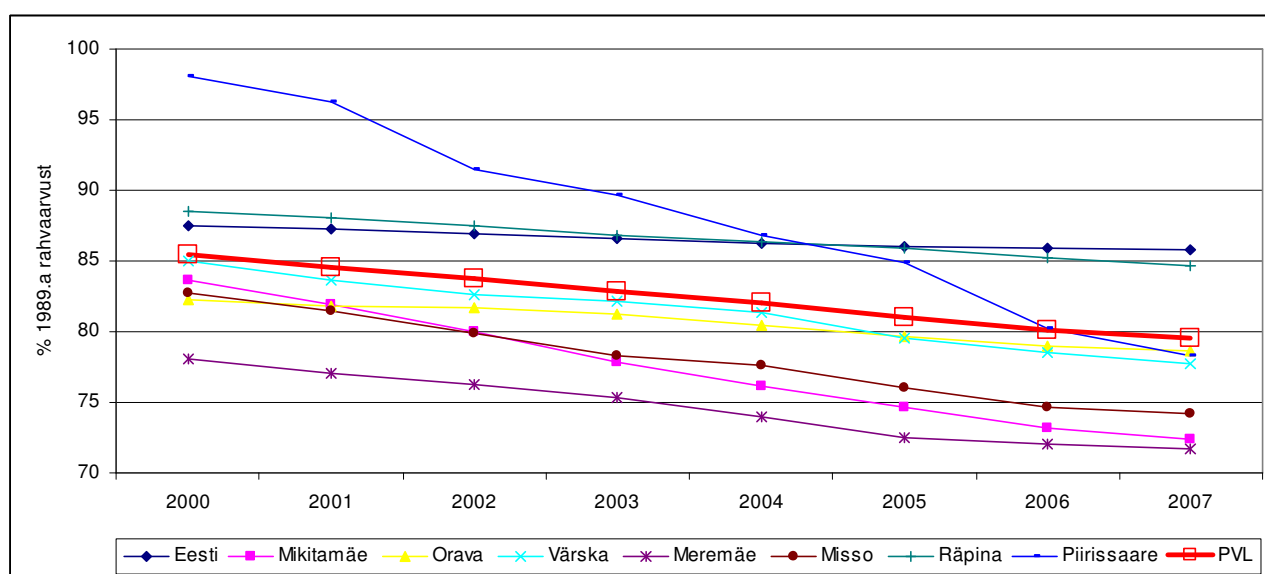
¹ Räpina valla andmed on tänase administratiivjaotuse seisuga, kui ei ole märgitud teisiti.

2 Demograafilised näitajad

2.1 Elanike arv

2000. aastatel on PVL rahvaarv kahanenud. PVL valdadest on Rápina valla elanike arv kahanenud kõige vähem (keskmiselt 0,63 % aastas) ja see kahanemine on olnud väiksem kui Eestis tervikuna. Samas Piirissaare on nimetatud piirkonnas kõige kiirema rahvaarvu kahanemisega (3,16 % aastas) vald: kui 2000. aastal oli Piirissaarel registreeritud 104 elanikku, siis seitse aastat hiljem on alles jäänud vaid 83 inimest.

Võrreldes 1989. aasta rahvaarvuga on kõige suurem langus (protsentides) olnud Meremäe vallal. Setomaa valdades on langus olnud teistest suurem. PVL rahvaarvu vähenemine on kiirem kui Eestis keskmiselt.

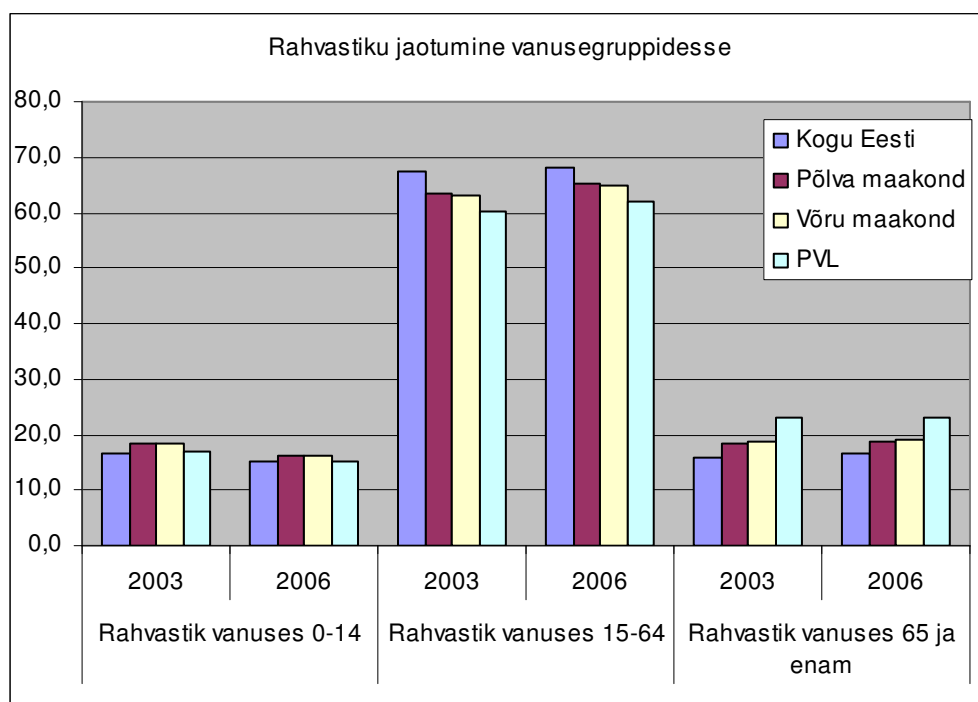

Joonis 1 Piiriveere Liider piirkonna valdade elanike arvu muutus võrreldes 1989. aastaga (Eesti Statistikaamet)

2.2 Vanuseline struktuur

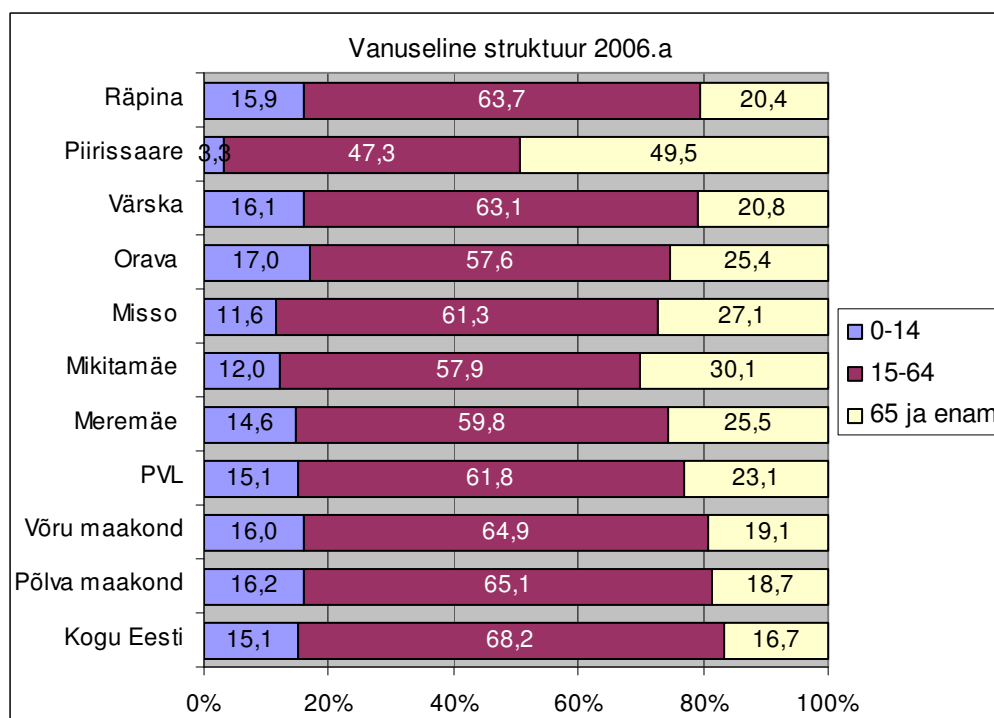
Vanuseline struktuur, mis muutub ajas suhteliselt aeglaselt, on oluline allikas analüüsimaks võimalike töötajate hulka. Samuti saab selle järgi hinnata tulevaste perioodide ülapeatavate hulka.

Nagu igal pool mujal, nii vananeb ka PVL piirkonna valdade elanikkond. Laste osakaal on vähenenud, tööealiste ja vanurite osakaal kasvanud. Ja tööealiste kasv on tulnud pigem vanemate arvelt, kes on varsti ise pensioniealised.

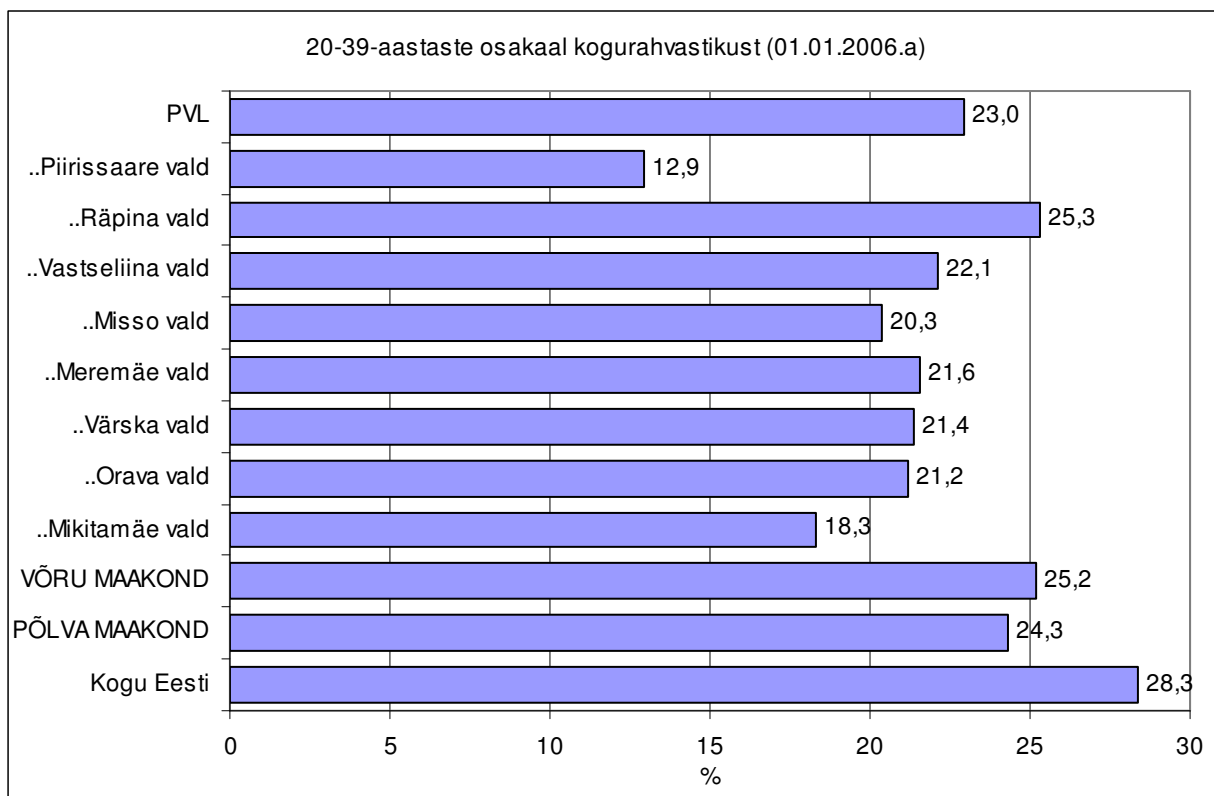
Joonis 2 Rahvastiku jaotumine vanusegruppidesse 2003 ja 2006.a (Eesti Statistikaamet)

PVL valdades on keskmiselt 15 % lapsi, 62 % tööelisi ja 23 % vanemaid kui 65-aastased. Kui laste osakaal on võrdne Eesti keskmisega, siis tööelisi on kõikides valdades vähem kui Eestis ja Võru ning Põlva maakonnas keskmiselt. Räpinas on tööeliste osakaal kõige suurem, tööeliste osakaaluga järgneb kohe Värskas. Kõige väiksem on tööeliste osakaal Piirissaares.

Joonis 3 Vanuseline struktuur 2006.a (Eesti Statistikaamet)

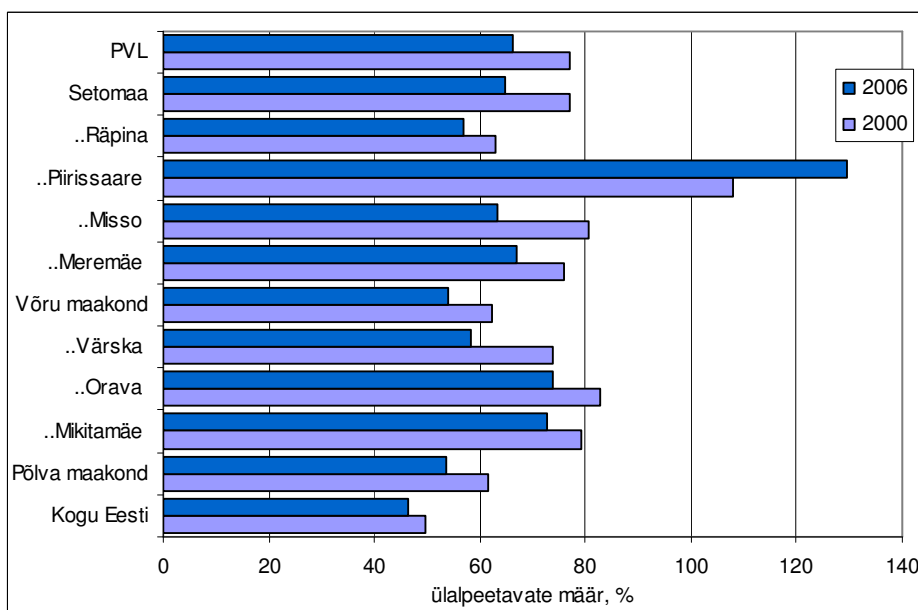
Alla 15-aastaste osakaal on kahtlemata kõige väiksem Piirissaares, ka Missos ja Mikitamäel on noori vähem. Eesti keskmisest rohkem (protsentuaalselt) on lapsi Räpinas, Värskas ja Oraval. PVL keskmisest vähem on vanureid Räpinas ja Värskas. Piirissaare elanikest pool on pensioniealised ja tööelisi on 1/3 võrra vähem kui PVL keskmiselt. Räpina valla vanuseline struktuur sarnaneb PVL keskmisega, sellest rohkem on nooremapoolseid tööelisi ja vähem vanemaid inimesi.

Joonis 4 20-39-aastaste elanike osakaal kogurahvastikust 01.01.2006. (Eesti Statistikaamet)

2000. aastatel on PVL valdades tööealiste hulk kasvanud. Aga 20-39-aastaste osakaal on vähenenud ning tööealiste osakaalu kasv on tulnud suuresti 40-59-aastaste elanike arvelt, kes 5-15 aasta pärast on juba pensioniealised.

Ülalpeetavate määr iseloomustab rahvastiku vanuskoosseisu ja näitab, mitu mittetöealist inimest tuleb 100 töealise elaniku kohta. Ülalpeetavate määra mõjutab nii laste kui 65. aastaste ja vanemate hulk. Põhimõtteliselt on hea, kui ülalpeetavate määr väheneb, sest siis tuleb töealistel vähem mittetöötavaid inimesi üleval pidada. Aga kuna selle määra vähenemist mõjutab nii laste kui vanurite hulk, siis on oluline vanuselise struktuuri järgi kontrollida, millest see vähenemine tuleb.

Joonis 5 Ülalpeetavate määr 2000. ja 2006.a (Eesti Statistikaamet)

PVL probleemiks on tööealiste vähesus ja ülalpeetavate suur hulk. Nii Eestis keskmiselt kui PVL-s on 2000. aastatel ülalpeetavate määr vähenenud seetõttu, et laste osakaal on jäänud väiksemaks ning kuna vanemate tööealiste osa on suurem, siis peagi ülalpeetavate hulk suureneb ja just pensioniealiste arvel. PVL-s on ülalpeetavate määr suurem kui Eestis ja Võru ning Põlva maakonnas keskmiselt.

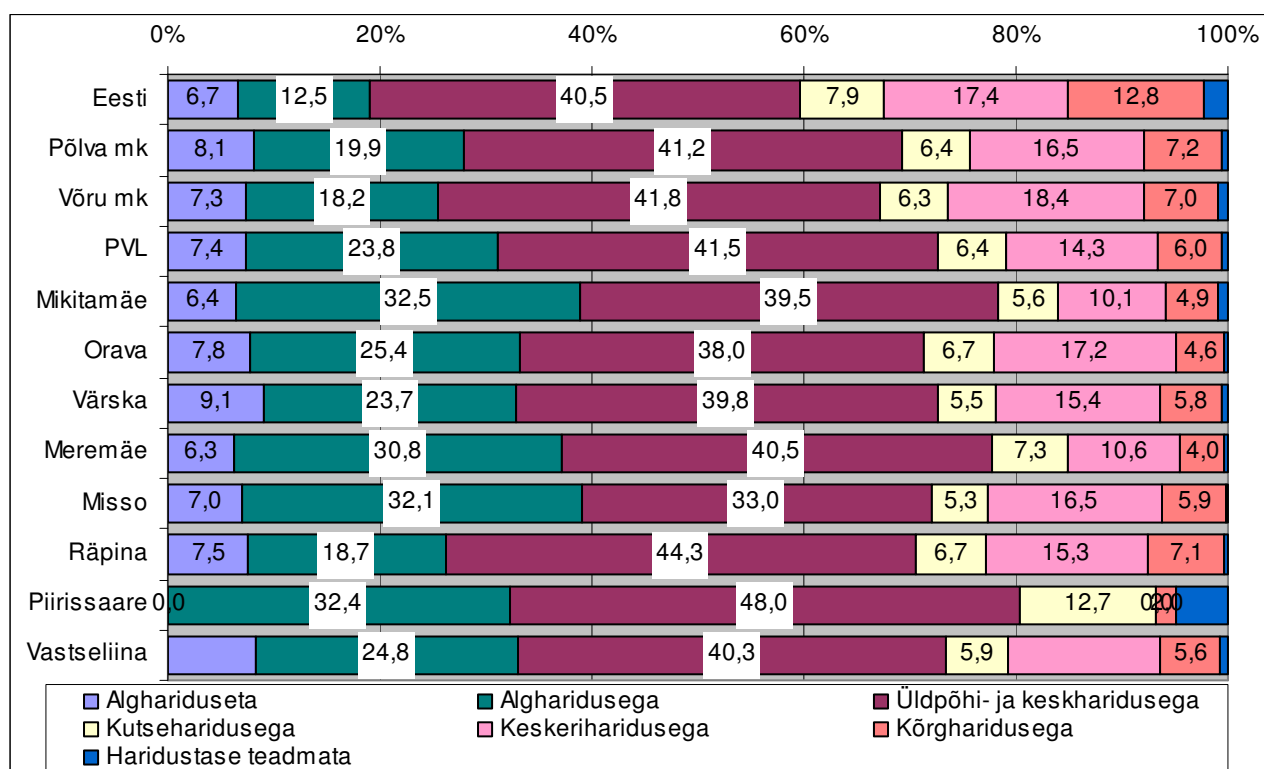
Räpina valla ülalpeetavate määr on väiksem kui PVL keskmine. Nagu näitas ka vanuseline struktuur on Räpinas isegi mõnevõrra suurem tööealiste osakaal. Ka Värskas näitaja on PVL keskmisest väiksem. Piirissaares on ülalpeetavate määr kõigist teistest valdadest tunduvalt suurem ja selle põhjuseks on just väga suur vanemaeliste osakaal, lapsi on selles väikevallas sündinud väga vähe.

Piirkonda iseloomustab tööealise elanikkonna vähesus.

3 Haridus ja võõrkeelte oskamine

Andmed elanike haridustaseme kohta kohalike omavalitsuste kaupa 2000. a rahvaloendusest. Sellest ajast pärinevad ka mitmed muud analüüsitavad andmed. Analüüsitavas piirkonnas on Eesti keskmisest madalam haridustase. Alghariduseta inimeste osakaal on sarnane Eesti, Võru ja Põlva maakonna keskmistega, aga teistest tunduvalt rohkem on ainult algharidusega inimesi. Ka üldpõhi- ja keskharidusega inimeste osakaal kokku on sarnane Eesti ja maakondade keskmistega. Kuid arvestada tuleb, et PVL-s on mõnevõrra rohkem põhiharidusega elanikke.

Üldpõhi- ja keskharidusega inimesi, ei ole joonisel eraldi välja toodud, sest eriala või kutset ei ole neil ühtemoodi ja töötute haridustaset analüüsides tuleb välja, et ainult keskharidus tööturul eeliseid ei anna.

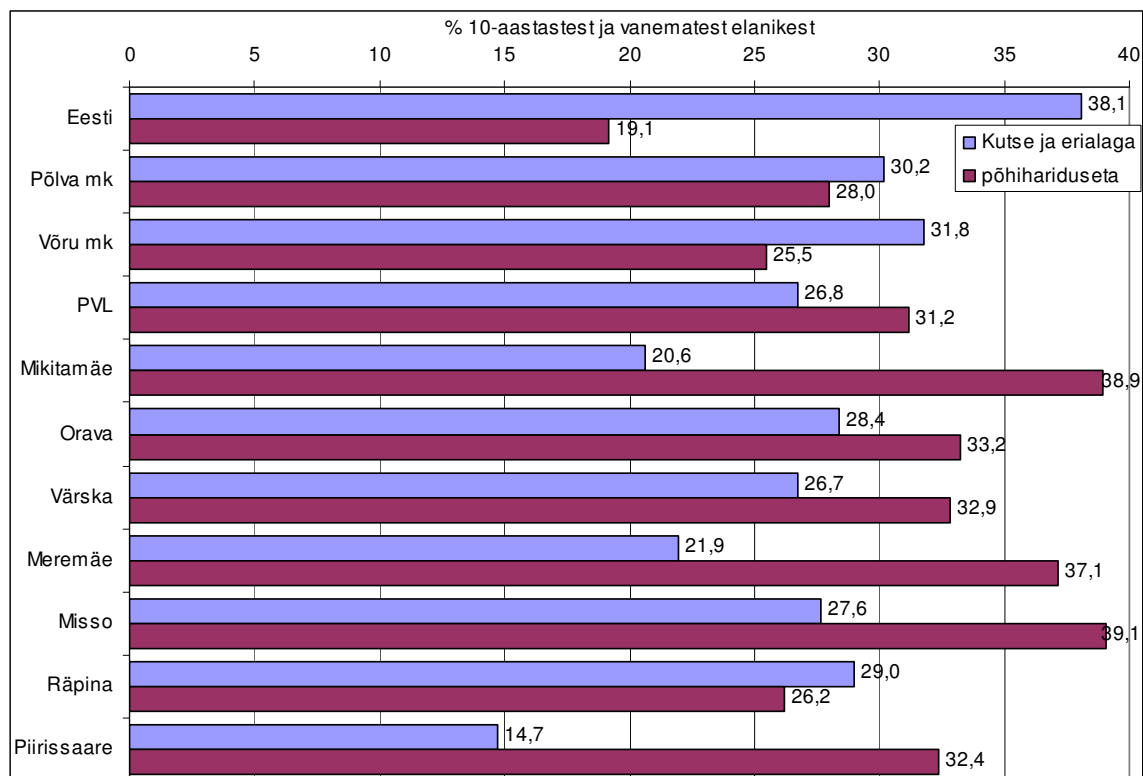

Joonis 6 10-aastaste ja vanemate elanike haridustase 2000.a (Eesti Statistikaamet)

Nagu jooniselt näha erineb Piirissaare jällegi tunduvalt PVL keskmisest, see erinevus võib tulla ka elanike vähesest arvust. Piirissaarel pole alghariduseta ja keskeriharidusega inimesi. Räpina suhteliselt harituma rahva näitajaid mõjutab väga tugevalt vallasisene Räpina linn. 80 protsendil sealsetel elanikel on olemas vähemalt põhiharidus, see on peaaegu Eesti keskmisega võrreldav

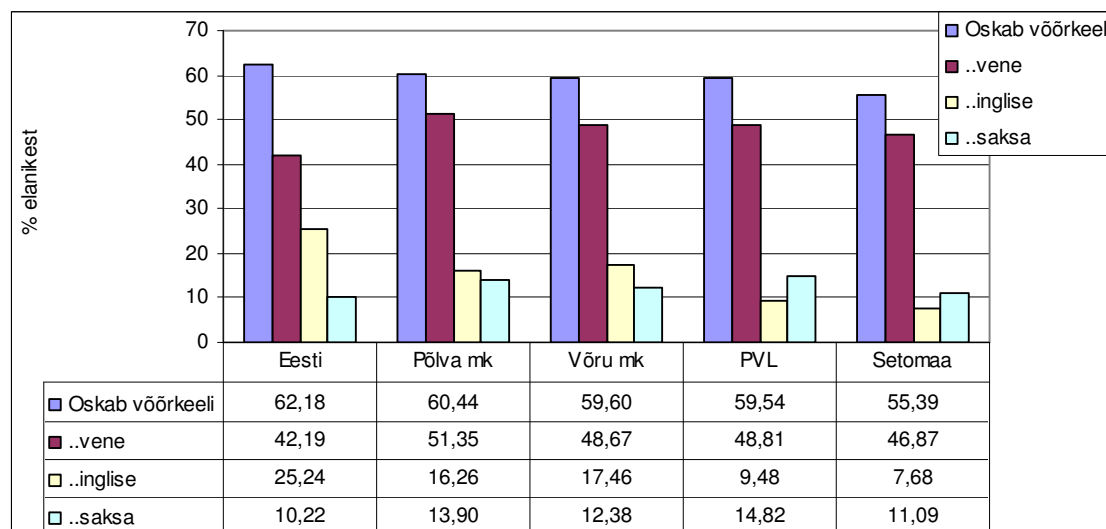
näitaja. PVL-s keskmiselt on vähemalt põhiharidusega inimeste osakaal 70 %. Ka kõrgharidusega inimeste osakaal on Räpina linnas kõige suurem.

PVL valdades on peaaegu pool elanikest üldpõhi-või keskharidusega – st et neil ei ole kutset või eriala. 27 % PVL elanikest on kutse või erialaga, Eestis keskmiselt 38%. Kutse või erialaga inimeste osakaal on 2000.a olnud kõige suurem Räpina linnas (1/3 10-aastastest ja vanematest elanikest), aga vaid 15% Piirissaare elanikest on kutse või erialaga.

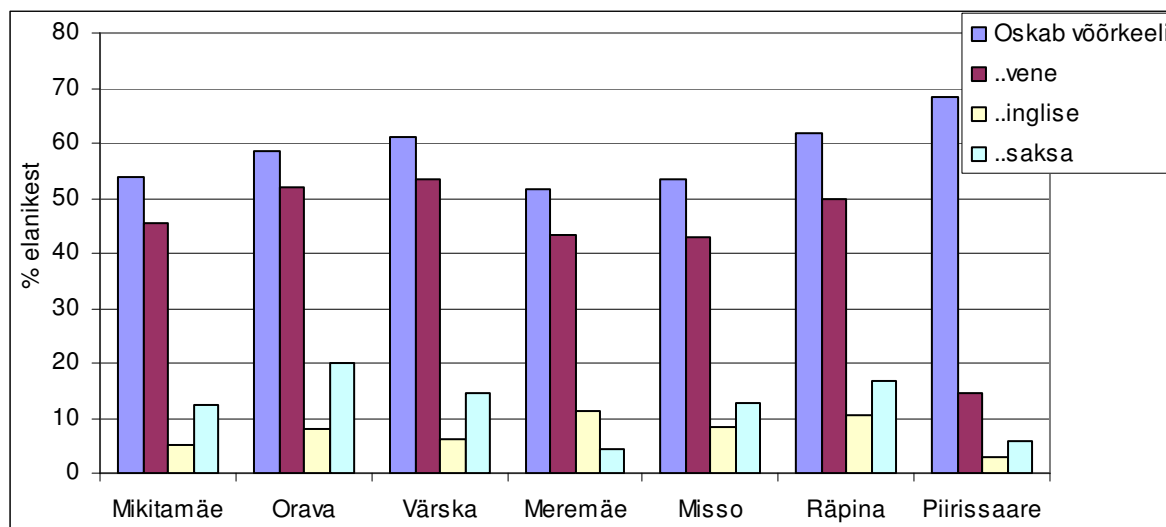
Joonis 7 Kutse ja erialaga ning põhihariduseta 10-aastaste ja vanemate elanike osakaal, 2000.a (Eesti Statistikaamet)

Ainult Setomaa valdades on võõrkeelte oskajate hulk väiksem kui PVL-valdades kokku. PVL elanikud ütlevad, et oskavad võõrkeeli sama palju kui Põlva ja Võru maakondades keskmiselt. Vene keele oskajate hulk on tunduvalt suurem kui Eestis keskmiselt ja peaaegu sama suur kui Põlva ja Võru maakondades. Inglise keele oskajaid on vähem.

Joonis 8 Võõrkeelte oskajate hulk 2000.a (Eesti Statistikaamet)

Räpina ja Piirissaare vallas on võõrkeele oskajaid rohkem kui PVL-s keskmiselt. Piirissaare elanikest peaaegu 80 % peab oma emakeeleks vene keelt ja kuna paljud neist oskavad ka eesti keelt, siis on sealne võõrkeele oskajate osakaal teistest suurem ja kallutab tulemust. Samas inglise ja saksa keele oskajate hulk on Piirissaares teistest väiksem.

Joonis 9 Võõrkeelte oskamine 2000.a (% elanikest) (Eesti Statistikaamet)

Räpina valla elanikest oskab inglise ja saksa keelt maakonna keskmisega sarnane hulk inimesi. Kõigis PVL valdades (va Meremäe) on saksa keele oskajate hulk suurem inglise keele oskajatest. Kõige suurem inglise keele oskajate hulk on Meremäel ja kõige suurem saksa keele oskajate protsent on Oraval.

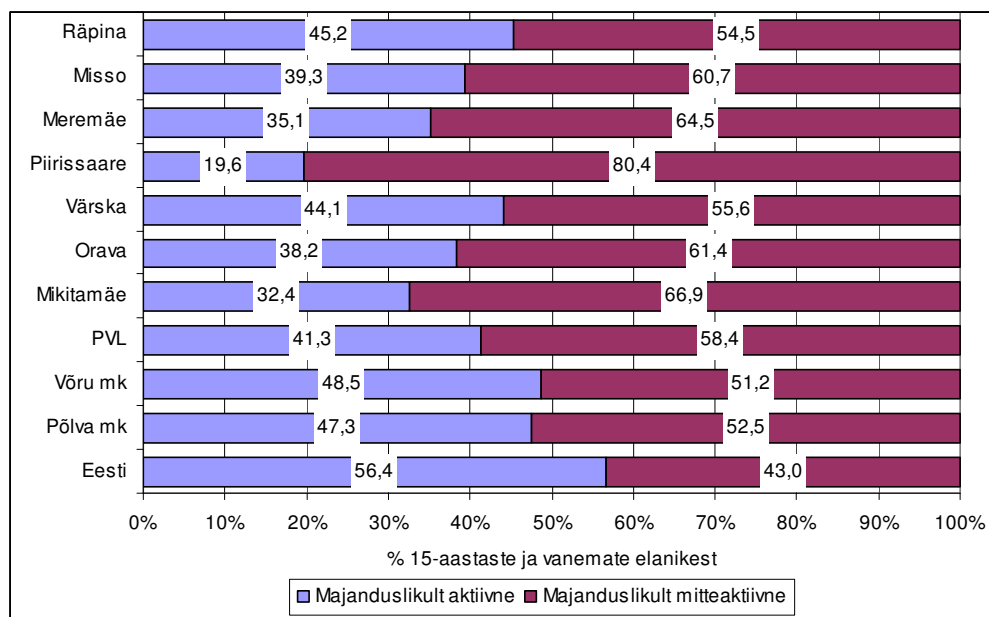
4 Majanduslik jätkusuutlikkus

4.1 Elanike sotsiaal-majanduslik staatus

2000. aasta rahvaloenduse ajal oli PVL-s peaaegu 60 % elanikest majanduslikult mitteaktiivsed².

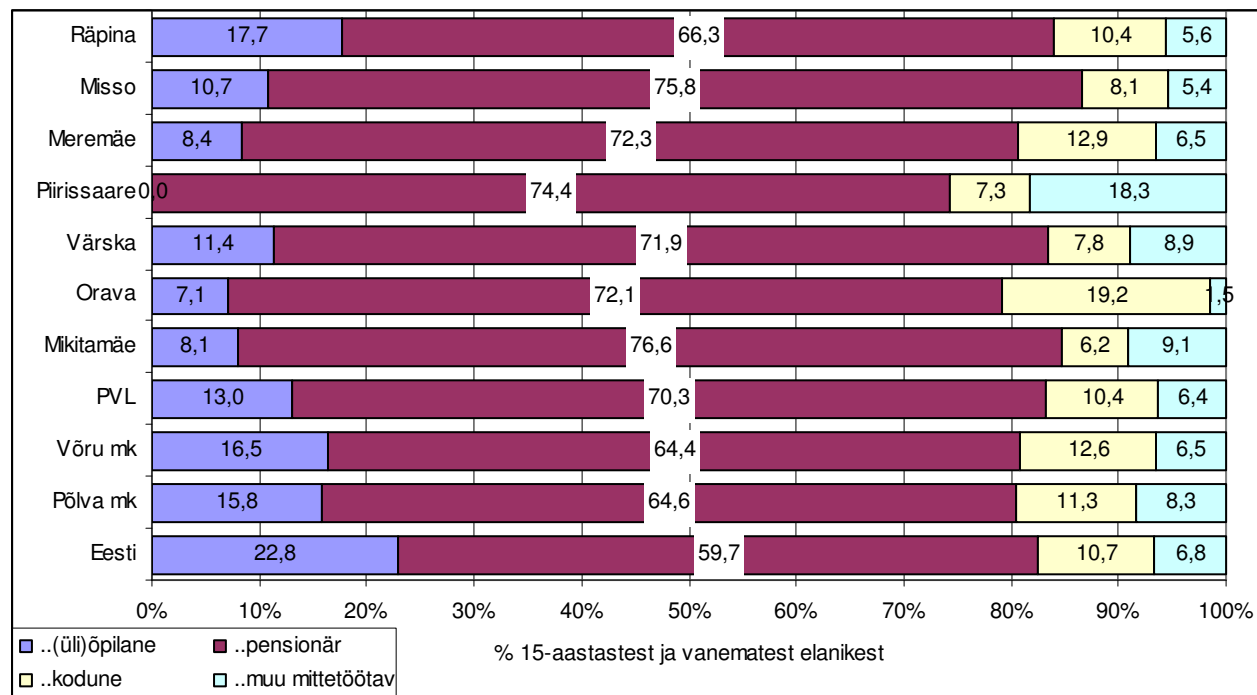
Kui arvestada 2000.aastal veel eraldi kohaliku omavalitsuse üksustena eksisteerinud Räpina vald ja linn kokku, siis nende majanduslikult aktiivsete elanike hulk on ligilähedane Põlva maakonna keskmisele, see ületab PVL keskmist ja Värska valda, kes on PVL valdadest majanduslikult aktiivsete osakaalu järgi teisel kohal. Samas Piirissaares on majanduslikult mitteaktiivsete osakaal palju suurem kui PVL-s keskmiselt.

² Majanduslikult aktiivsete hulka kuuluvad töötajad ja töötud (need, kes aktiivselt tööd otsivad ja on valmis kohe tööle asuma), mitteaktiivsete hulka kuuluvad lapsed, pensionärid, kodused ja muul põhjusel mittetöötavad.

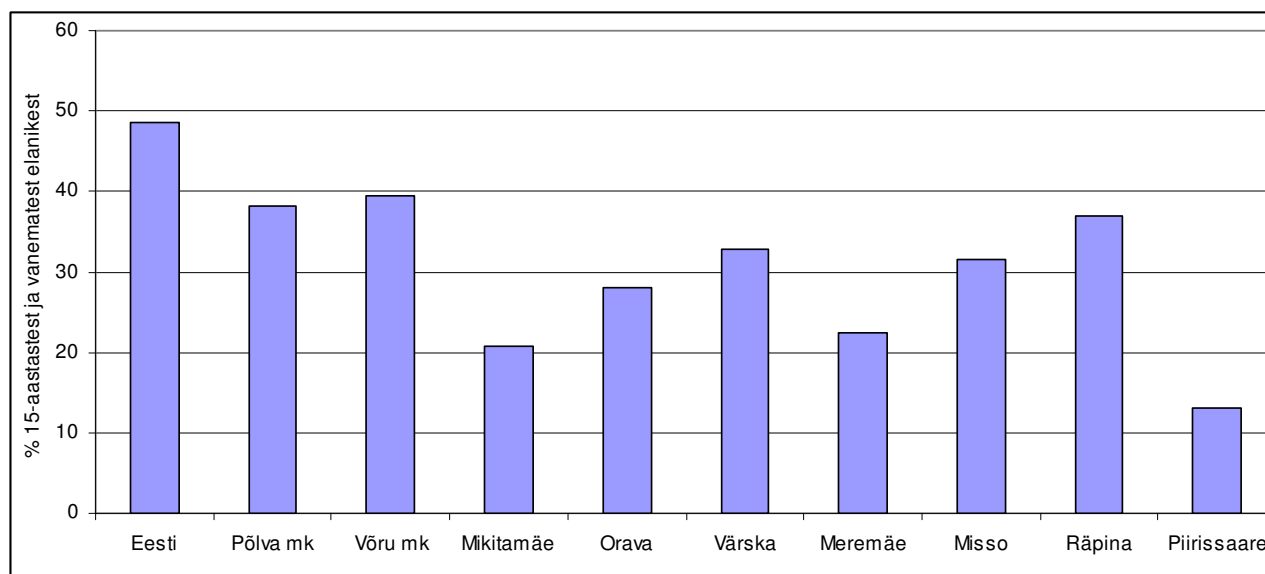
Joonis 10 15-aastaste ja vanemate elanike jagunemine sotsiaal-majandusliku staatuse järgi 2000.a (Eesti Statistikaamet)

Oluline on, kuidas piirkonna majanduslikult mitteaktiivsed jaotuvad. Kuna mitteaktiivsete hulka kuuluvad ka pensionärid, siis on mitteaktiivsete hulk suurem nendes valdades, kus vanemate inimeste osakaal on suurem. Samas on oluline vaadata, kui suur hulk inimesi on kodused või muul põhjusel mittetöötavad – nemad võiksid olla potentsiaalne ressurss, keda saab veel tööturule tuua. PVL keskmisest on selliseid mittetöötavaid rohkem Piirissaares, Oraval ja Meremäel.

Joonis 11 Majanduslikult mitteaktiivsete jaotumine, 2000.a (Eesti Statistikaamet)

Räpina linna tulemused on üsna sarnased Eesti keskmisega. Piirissaare vallas on palju pensionär, aga seda näitas ka rahvastiku vanuseline struktuur; palju on ka muudel põhjustel koduseid. 2007. aastaks või olla olukord mõnevõrra muutunud, kuid kahjuks ei saa valdade kaupa majanduslikku aktiivsust analüüsida värskemate andmete põhjal, sest need ei ole kättesaadavad.

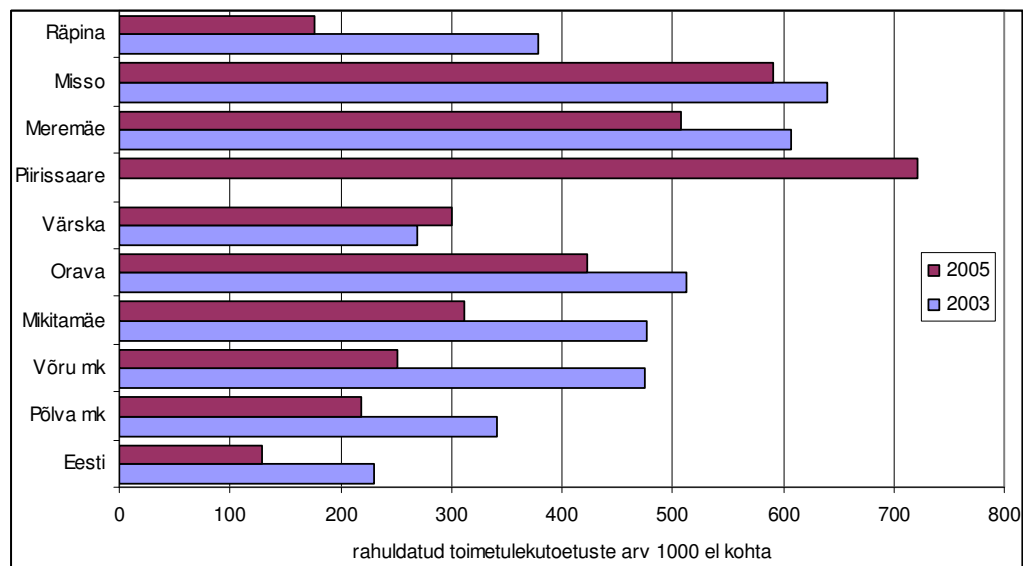

Joonis 12 Töötajate % 15- aastastes ja vanematest elanikest 2000.a (Eesti Statistikaamet)

2000.a rahvaloenduse andmetel töötas Eestis keskmiselt peaaegu 50 % 15-aastastest ja vanematest elanikest, Võru ja Põlva maakonna vastav näitaja oli peaaegu 40 %. PVL valdade vastavad näitajad on kõik väiksemad: Räpinas töötas 37 % ja Piirissaares ainult 13 % 15-aastastest ja vanematest elanikest, teiste valdade näitajad jäävad sinna vahele.

4.2 Toimetulekutoetused

Toimetulekutoetus on riigi abi puudusekannatajatele, mida maksab kohalik omavalitsus. Toimetulekutoetust makstakse siis, kui kõik muud vaesuse ja puuduse leevendamise abinõud ei ole olnud efektiivsed. Toimetulekupiiri suuruse kehtestab Riigikogu riigieelarves. (Sotsiaalministeeriumi koduleht www.sm.ee (10.03.2005))

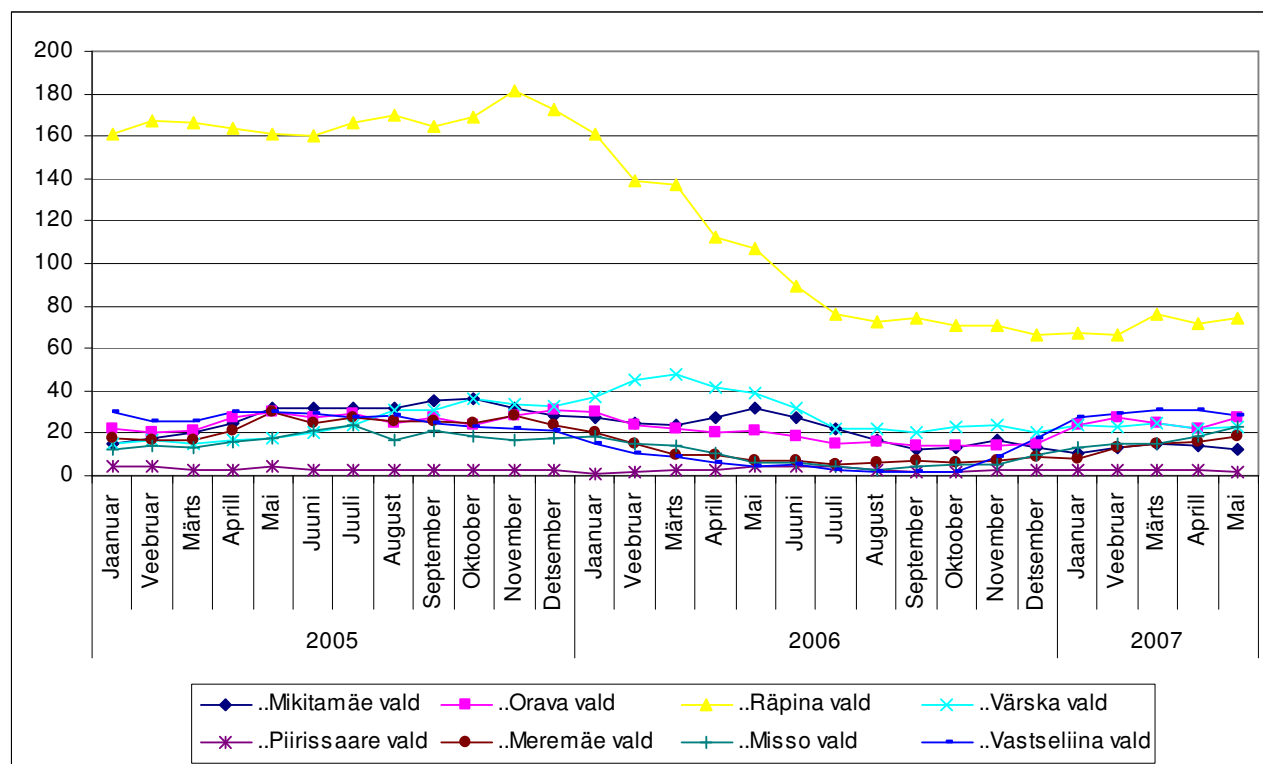
Joonis 13 Rahuldatud taotluste arv toimetuleku piiri tagamiseks 1000 elaniku kohta 2003 ja 2005.a (Eesti Statistikaamet)

Üldiselt on 2005. aastal makstud 1000 elaniku kohta vähem toimetulekutoetusi, kui 2003.a. Piirissaares on 2003. a rahuldatud taotluste arv toimetuleku piiri tagamiseks null. Rohkem on toimetulekutoetusi makstud Missos, Meremäel ja Piirissaares. Kõige vähem on toimetulekutoetuste avaldusi Räpinas ja Värskas. Räpinas on 2005.aasta näitaja võrreldav Eesti keskmisega ja on

väiksem kui maakonna keskmine. Räpina vallas on toimetulekutoetusi makstud 1000 elaniku kohta vähem kui PVL keskmiselt. Samas ka töötajate osakaal oli Räpinas teistest suurem. Üldiselt on rahuldatud taotluste arv on nii Räpinas kui teistes valdades langenud, Räpina langus on olnud kiirem.

4.3 Töötus

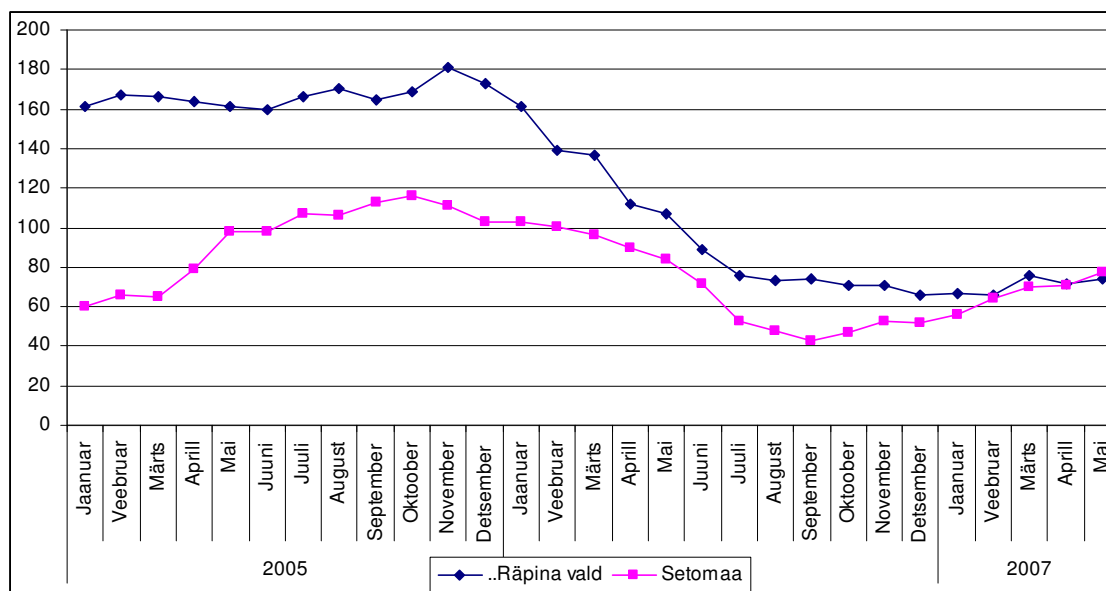
Üldiselt on aasta alguses kõikjal rohkem töötuid ja registreeritud töötute arv on kõige madalam suvekuudel. Kui teistel valdadel on registreeritud töötute suurusjärg vaadeldud ajaperioodil jäänud enamvähem samaks, siis Räpinas on olnud tuntav langus.

Joonis 14 Registreeritud töötud (absoluutarvud) 2005 – 2007 mai

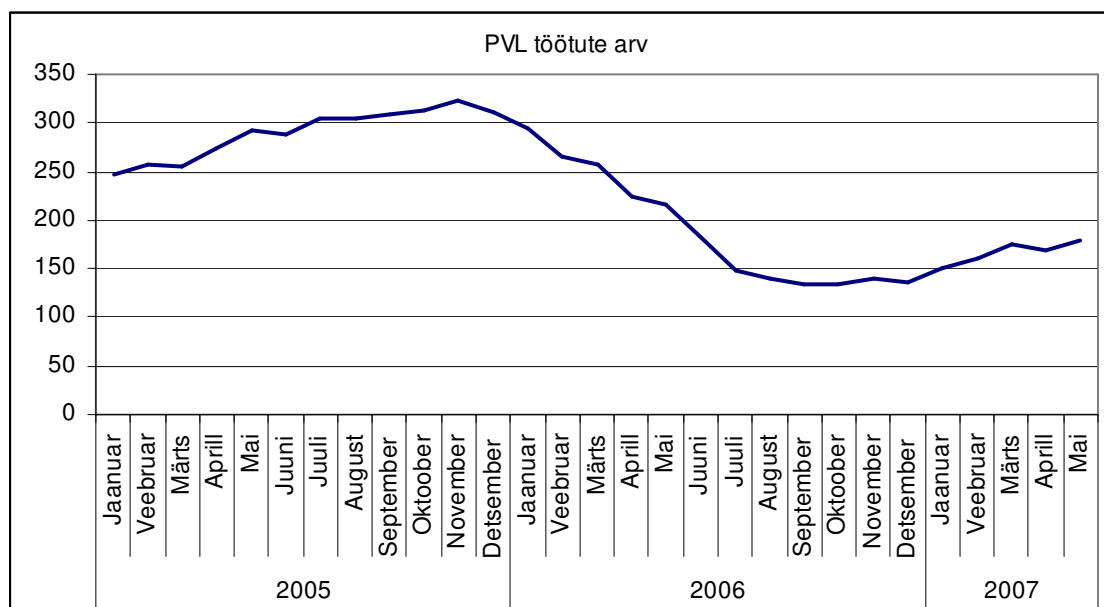
Kui vaadata töötute absoluutarvusi ja selle muutust, siis võib esmapilgul tunduda ootamatu, et suhteliselt noore vanuselise struktuuri ja vähem toimetulekutoetusi maksvas vallas nagu Rõpina, on nii palju töötuid. Kuid ei tohi unustada, et Rõpina vald on PVL valdadest suurim ja seal on üle 1000 elaniku rohkem kui Setomaa neljas vallas kokku. Selleks, et Rõpinat saaks enamvähem samas suurusjärgus piirkonnaga³ võrrelda, on tehtud eraldi joonis Setomaa nelja valla ja Rõpina valla töötutest.

³ Rõpina vallas oli 2007.a alguses 5587, Setomaal 4418 elanikku

Joonis 15 Rõpina valla ja Setomaa töötud 2005 – mai 2007 (Eesti Statistikaamet)

Järgneval joonisel on näha kõigi PVL valdade registreeritud töötute arvude summa muutust.

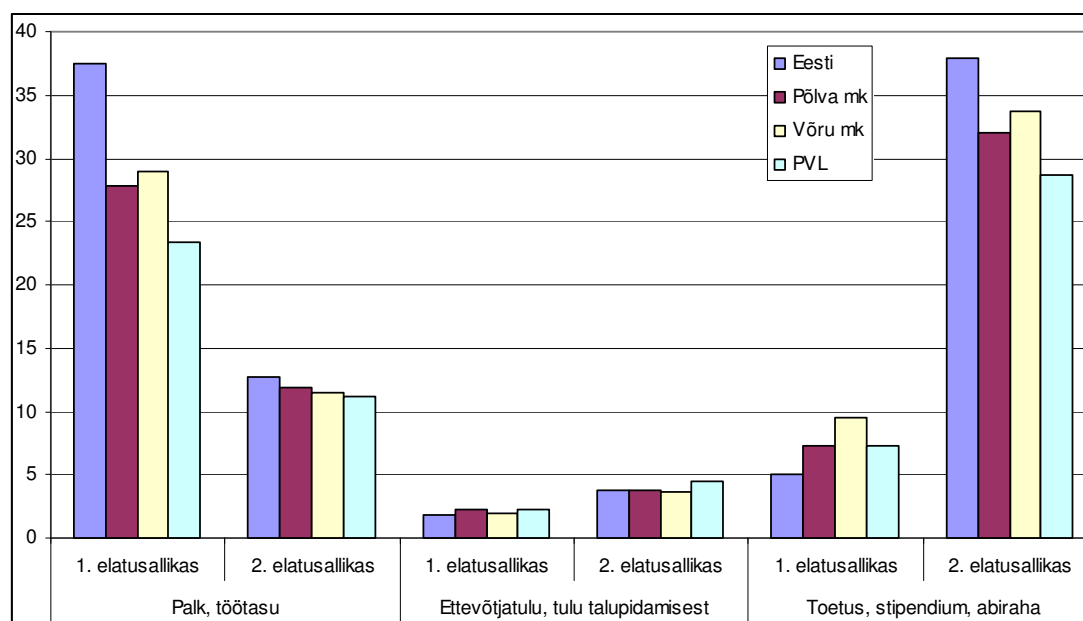
Joonis 16 Piiriveere Liider piirkonna valdade registreeritud töötute absoluutarvu muutus (Eesti Statistikaamet)

Kui vaadata registreeritud töötuid, siis peaks 2007.a mai numbrite järgi kõigis analüüsitud valdades kokku olema üle 200 inimese, kes otsivad tööd ja on valmis tööle asuma. Tööjõu puuduse korral on see arvestatav kasutamata ressurss.

4.4 Sissetulekuallikad

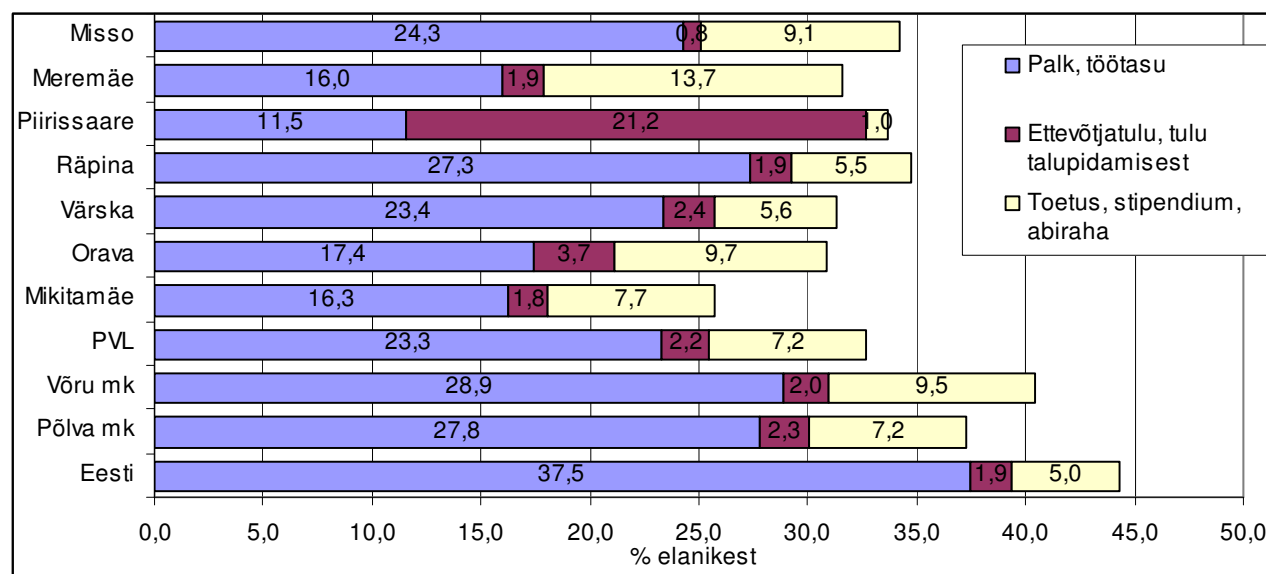
Peamise sissetulekuallikana on nii Eestis tervikuna, Võru ja Põlva maakondades kui ka PVL-s kõige rohkem inimesi märkinud palka. Eestis keskmiselt oli 37,5 % inimesel 1. elatusallikaks palk, Võru ja Põlva maakondades peab palka ja töötasu oma peamiseks sissetulekuallikaks üle 25 % elanikest. Aga Eestis tervikuna on palk peamine sissetulekuallikas peaaegu kaks korda suuremale elanikeosale kui PVL-s. Samas on toetused, stipendiumid ja abirahad PVL-s oluliseks sissetulekuks poole suuremale osale elanikest kui Eestis tervikuna. Ettevõtjatulu ja tulu talupidamisest on nii 1.

kui 2. elatusallikana PVL elanikele pisut olulisem kui Eestis keskmiselt, aga see ei anna enamasti neile nii suurt sissetulekut kui teised saavad palgatulust.

Joonis 17 PVL elanike elatusallikad 2000.a (Eesti Statistikaamet)

PVL valdadest on Räpina elanikele palk ja töötasu (rohkem kui veerandile elanikest) 1. elatusallikaks – seal on palgast elatuvate inimeste osakaal kõige suurem. Üle 20% elanikel on palk ja töötasu 1. elatusallikaks ka Missos ja Värskas. Setomaa valdades on 1. elatusallikaks palk 20 % ja toetused 10 % elanikest. 2. elatusallikas on üldse 12 %-l Räpina ja 70%-l Piirissaare elanikest. Võib arvata, et mida rohkem on neid, kes saavad palka või töötasu, elatuvad pigem sellest. Ja nendel, kellel on peamiseks sissetulekuallikaks toetus, pension või mingi muu allikas, mis reeglina on palgast väiksem, tuleb otsida ka lisa-sissetulekuallikaid.

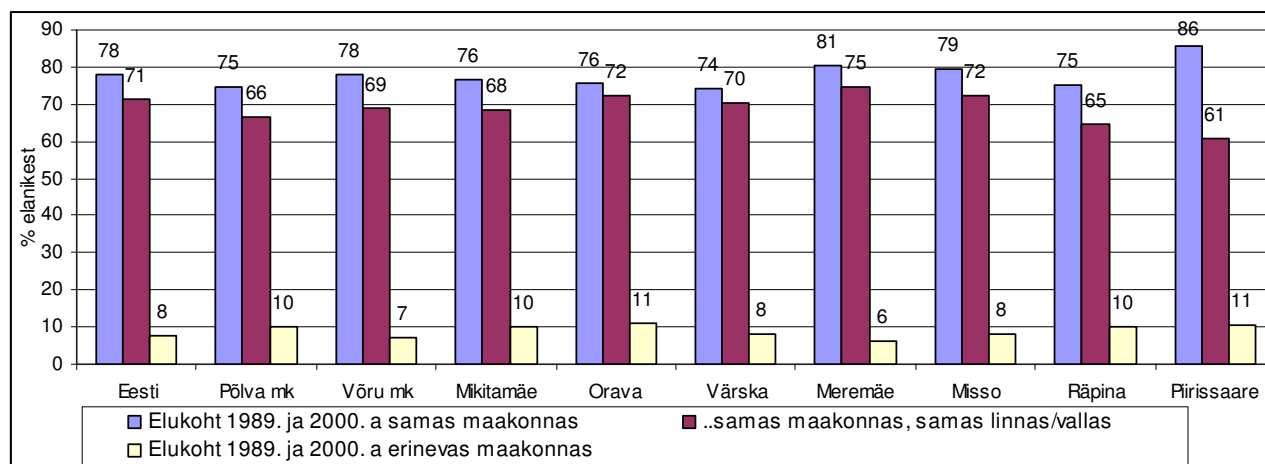
Joonis 18 Elanike 1. elatusallikas 2000.a, % (Eesti Statistikaamet)

Piirissaares on töötasu ja palk peamiseks elatusallikaks vaid 10 %-le elanikest, samas üle 20 % elanikest ütleb, et tema 1. elatusallikaks on ettevõtjatulu ja tulu talupidamisest. Kui vaadata Piirissaare vanuselist struktuuri, siis ei ole mingi üllatus, et 70 % elanikest ütleb, et nende esimene elatusallikas on pension. Piirissaares ongi nende inimeste osakaal kõige suurem, kes elatuvad ettevõtjatulust. Aga ei tohi ära unustada, et tegelikult tähendab see väga väiksest inimeste arvu.

4.5 Töö- ja elukoht

Eesti rahvas on üldiselt üsna paikne rahvas, kes on seotud oma kodukohaga, ja seetõttu ei kolita kodukohast kergekäeliselt minema. Peaaegu 80 % Eesti ja Setomaa valla elanikest elas 2000.a samas maakonnas, kus 1989. a rahvaloenduse ajal ja nendest 90 % elas ka samas vallas või linnas.

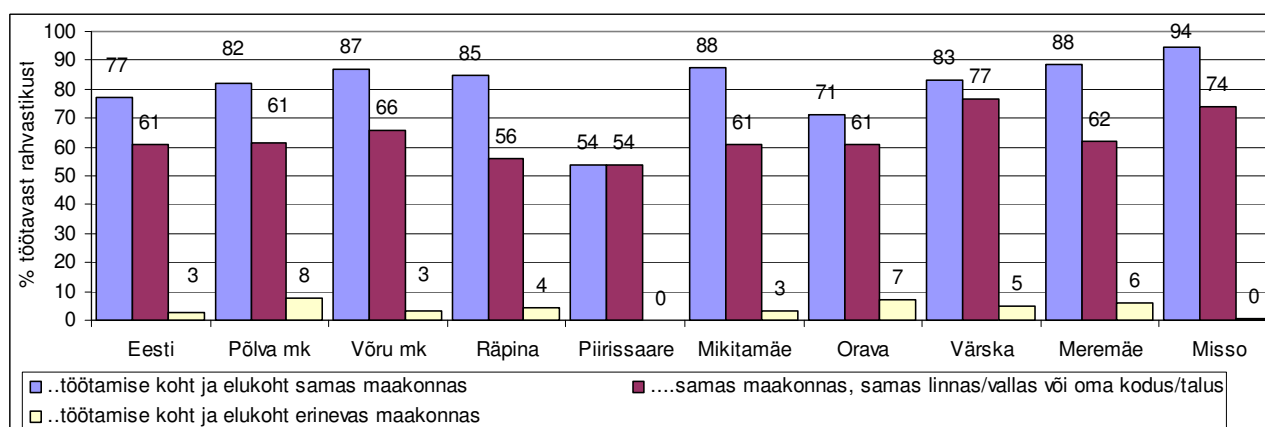
2000. a rahvaloendusel küsitud 1989. a elukoha andmete järgi ei erine Setomaa vallad Eestist tervikuna (üle 70 % inimestest elas 2000. a samas vallas või linnas, kus 11 aastat tagasi). Setomaa valdadest on kõige rohkem rahvas kolinud Värskas vallas, kus vaid 74 % elanikest elas ka 1989. aastal samas maakonnas. Piirissaarde ja Räpinasse on võrreldes 1989. aastaga rohkem inimesi juurde tulnud.

Joonis 19 Elukohta 2000. a võrreldes 1989. aastaga (Eesti Statistikaamet)

Eestis keskmiselt töötab elukohaga samas maakonnas 77 %, Setomaal 86,6 % töötavast rahvastikust. Missos ja Värskas töötab kõige rohkem inimesi (üle 70 %) samas vallas, kõige vähem on elukohaga samas vallas töotajaid Räpinas ja Piirissaares. Pooled nendest vähestest, kes Piirissaares töötavad, töötavad samas maakonnas ja kõik need, kes töötavad samas maakonnas töötavad ka saare peal. Täpsuse huvides tuleb mainida, et Piirissaares oli 2000. a rahvaloenduse ajal 13 töötajat.

2000.a rahvaloenduse andmetel töötas kokku 3050 PVL valdade inimest, neist üle 1700 olid Räpina elanikud. Peaaegu 400 töötajat oli Värskas vallast, Orava vastav näitaja oli 200 ja teistes Setomaa valdades üle 200. Piirissaare elanikest töötas 13 elanikku.

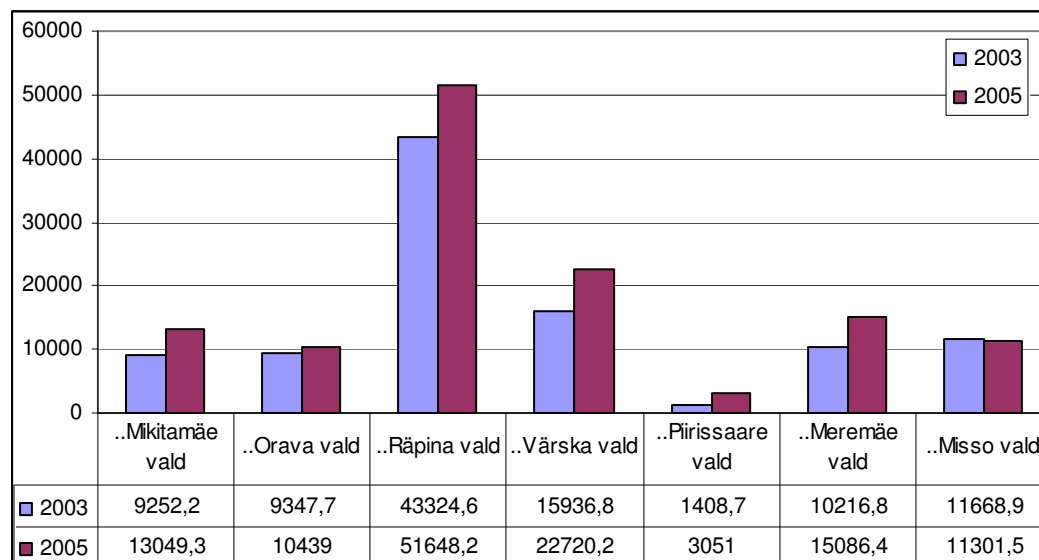
Joonis 20 Töötajate töötamise koht võrreldes elukohaga, %, 2000. a (Eesti Statistikaamet)

Kõige rohkem töötas elukohaga samas maakonnas Misso valla elanikke. Peaaegu 85 % Räpina elanikest töötas elukohaga samas maakonnas ja üle poolte töötajatest samas vallas või oma kodus. 4,4 % Räpina töötajatest töötas mujal maakonnas. Setomaa valdadest üle 80 % töötajatest töötab

elukohaga samas maakonnas. Oraval on samas maakonnas töötavate inimeste hulk kõige väiksem. Kõigis PVL valdades on elukohaga samas maakonnas ja samas vallas töötajate hulk suurem kui Eestis keskmiselt.

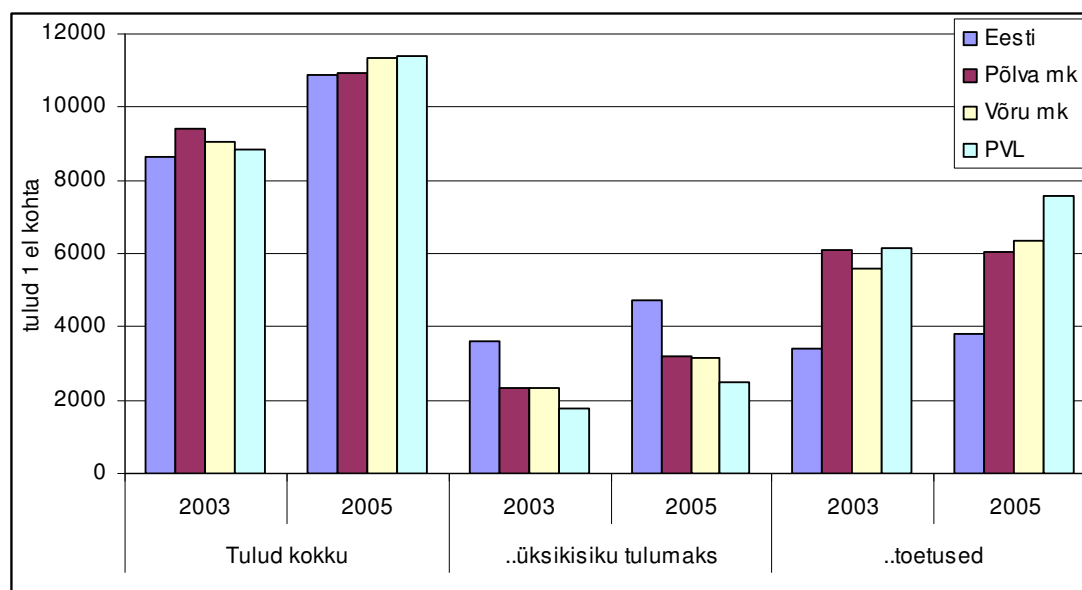
4.6 Valdade tulud

Selleks, et valdade eelarvete suurustest ja erinevustest paremini aru saada, on järgnevalt joonisel toodud PVL valdade eelarved.

Joonis 21 PVL valdade eelarved 2003. ja 2005.a, tuh kr (Eesti Statistikaamet)

Nagu näha, on kõikides vaadeldud piirkondades valdade tulud kasvanud (va Misso). Kuigi Piirissaares on elaniku kohta kõige suuremad tulud, on need enamasti pärit toetustest. See on ka mõistetu, sest ka saarel tuleb elu tagada, isegi siis kui tööelisi ja maksutulud on vähe. Samuti on väga väikese valla ülalpidamine elaniku kohta suhteliselt kallim.

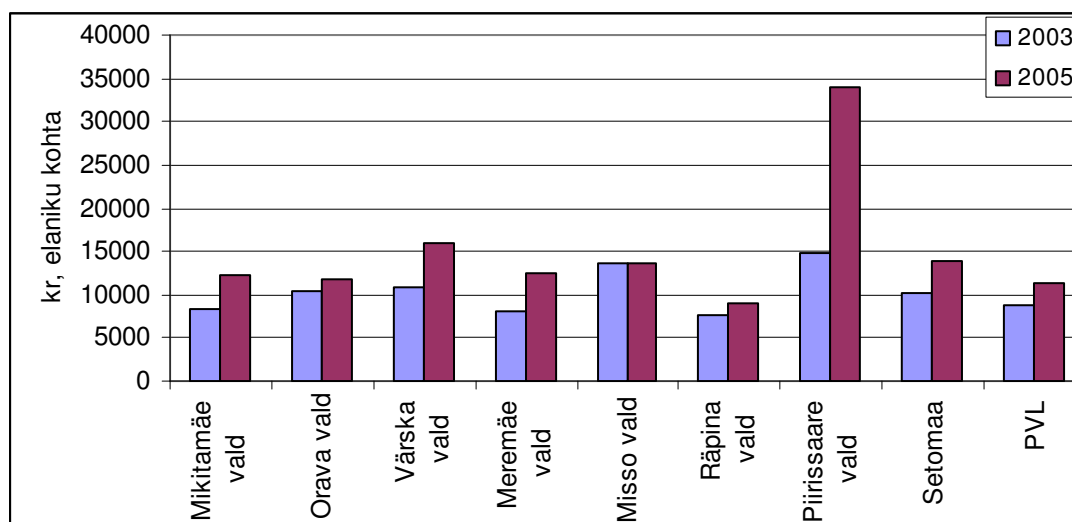

Joonis 22 Tulud 1 elaniku kohta 2003. ja 2005.a (Eesti Statistikaamet)

PVL valdade tulud 1 elaniku kohta on suuremad kui Eestis, Võru ning Põlva maakondades kokku. Samas tulud üksikisiku tulumaksust on peaaegu kaks korda väiksemad kui Eestis keskmiselt ja umbes 1/3 võrra väiksemad kui maakondade keskmised. PVL valdade suuremad tulud elaniku

kohta tulevad toetustest. Nagu edaspidi näha, moodustavad erinevad toetused PVL valdade eelarvetest suhteliselt suurema osa – toetused 1 elaniku kohta on peaaegu kaks korda suuremad kui Eestis keskmiselt. Selle juures ei tohi ära unustada, et PVL vallad (va Räpina) on suhteliselt väikese rahvaarvuga vallad, samas peavad ka nemad suutma kõik ülesanded täita ja elu edasi viia.

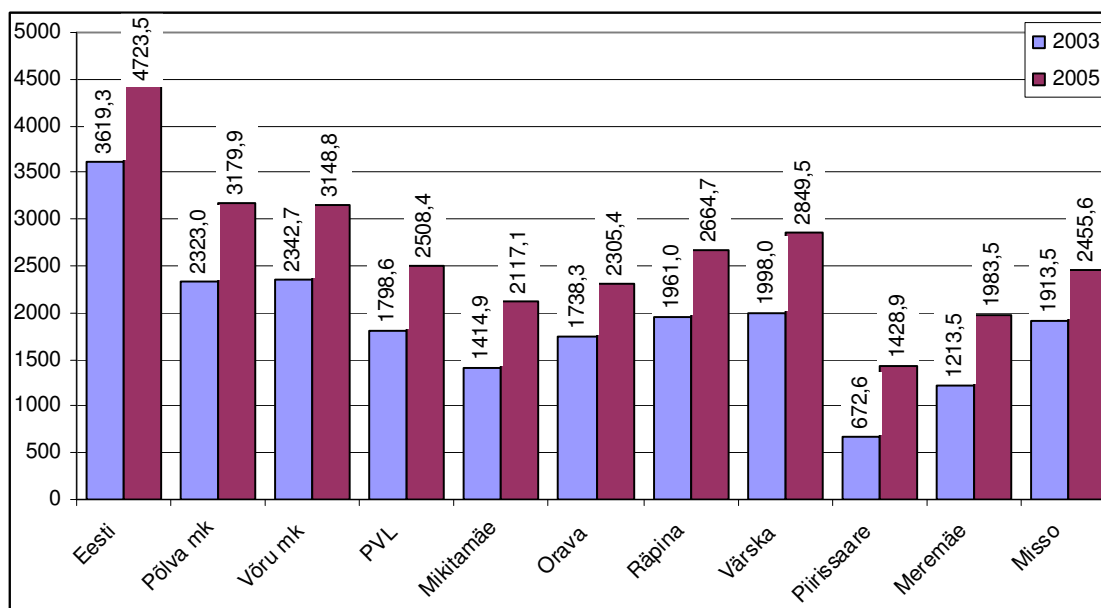
Nii ainult Setomaa kui kogu PVL kogutulud 1 elaniku on kohta kasvanud kiiremini kui Eestis ja Põlva ning Võru maakondades keskmiselt. Setomaa kogutulud elaniku kohta on kasvanud kiiremini kui PVL-s keskmiselt. Samuti on nii 2003. kui 2005. aastal tulud 1 elaniku kohta suuremad kui võrreldavate üksuste keskmised. Kahe aastaga on PVL valdade keskmine tulu elaniku kohta kasvanud üle 2500 kr võrra ja ainult Setomaa valdade keskmine kasv on olnud veelgi suurem.

Joonis 23 PVL valdade tulud kokku KOV eelarves 1 elaniku kohta 2003-2005 (Eesti Statistikaamet)

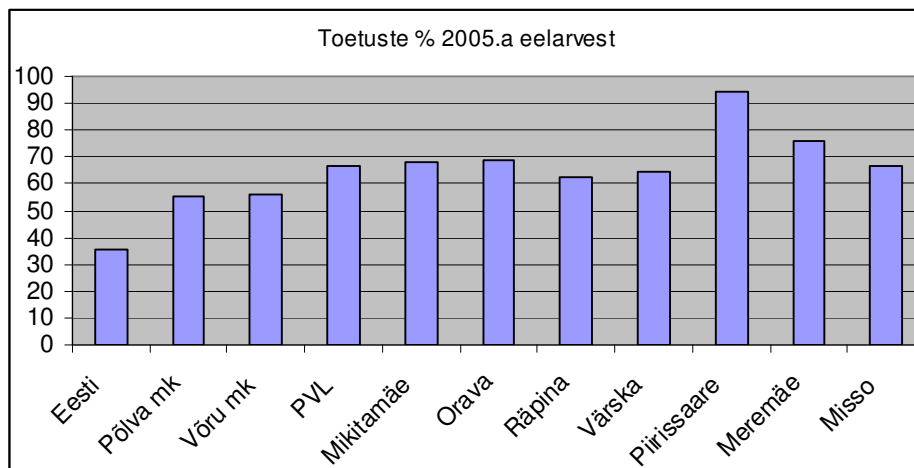
PVL valdadest on kogutulude kasv elaniku kohta olnud kõige suurem Piirissaares. PVL keskmisest suuremad kogutulud elaniku kohta on 2005.a veel Värskas ja Missos.

Räpina valla elanikud on andnud üksikisiku tulumaksu näol kõige suurema panuse valla eelarvesse. 2005.a oli Räpina valla eelarves ühe elaniku kohta üle 2664 kr üksikisiku tulumaksu. Piirissaare, kes on PVL valdadest kõige väiksemate tuludega üksikisiku tulumaksust, tulemused jäävad sellest peaaegu kaks korda maha. PVL valdade keskmine 2005.a oli üle 2500 kr elaniku kohta. PVL keskmist tulemust ületab lisaks Räpinale ka Värska.

Joonis 24 PVL valdade tulud üksikisiku tulumaksust 1 elaniku kohta 2003. ja 2005.a (Eesti Statistikaamet)

PVL valdades moodustavad keskmiselt 2/3 eelarvest toetused. Piirissaare KOV tuludest üle 90 % moodustavad toetused, seda on 1/3 võrra rohkem kui Räpina. Toetuste osakaal teiste PVL valdade eelarvetes jääb Räpina ja Piirissaare vahele.

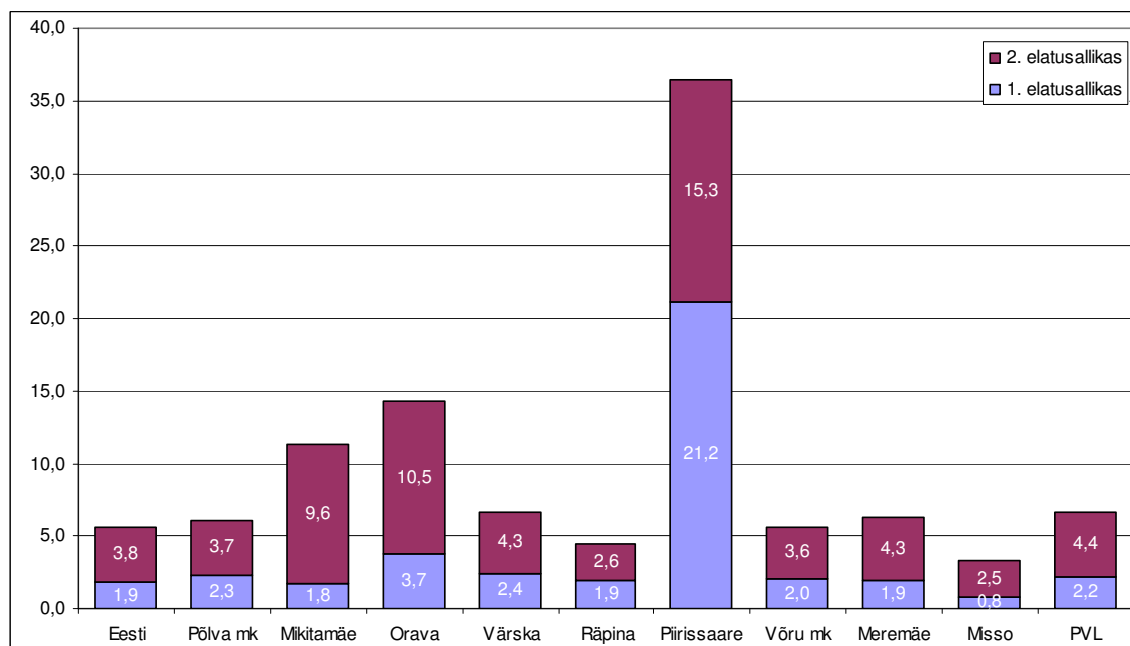

Joonis 25 KOV eelarvesse laekunud toetuste osakaal (%) kogutuludest 2003. ja 2005.a (Eesti Statistikaamet)

5 Ettevõtlus

5.1 Ettevõtjad rahvaloenduse järgi

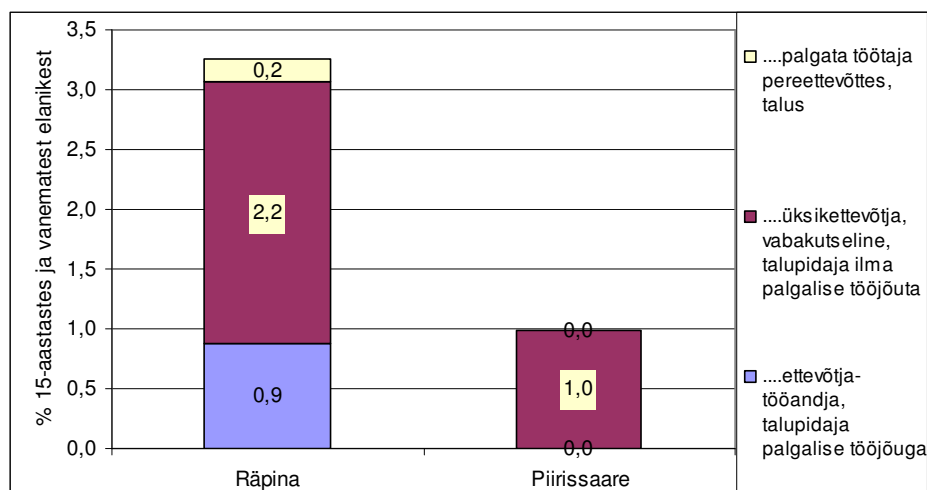
PVL keskmiselt ütles 2,2 % elanikest, et nende 1. elatusallikas on tulu ettevõtlusest või talupidamisest ja 4,4 % nendest, kellel oli ka 2. elatusallikas, ütles et selleks on ettevõtlustulu. PVL keskmisest suurem ettevõtlusest tulu saavate inimeste osakaal on Oraval, Mikitamäel ja Piirissaares. Räpina on peaaegu 2 %-l inimestest 1. sissetulekuallikas ettevõtlustulu. Neid, kellel Räpina on 2. elatusallikas ettevõtlustulu, on üsna väike hulk. Ettevõtlusest tulu saavate inimeste osakaal on väga väike ka Missos.

Joonis 26 Elanike osa, kellel on 1. või 2. elatusallikas tulu ettevõtlusest või talupidamisest, 2000.a (Eesti Statistikaamet)

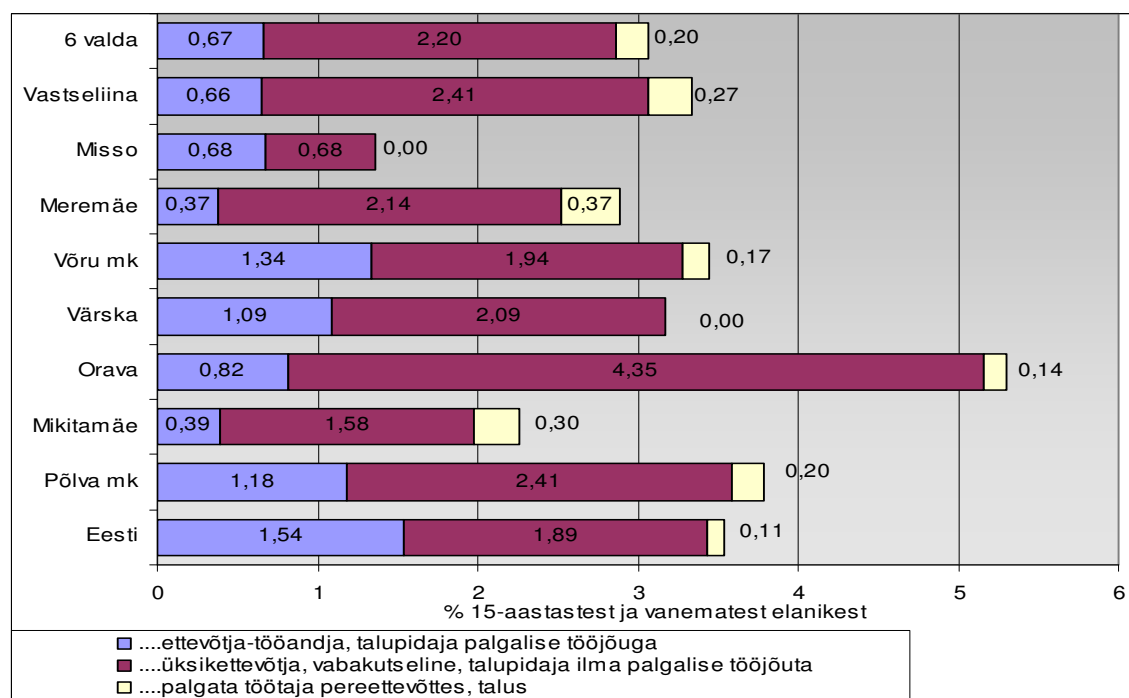
Piirissaare, Orava ja Mikitamäe elanike hulgas on kõige suurem % neid, kelle 1. või 2. sissetulekuallikaks on ettevõtlusest saadav tulu. Räpinas ja Missos on ettevõtlusest tulu saavate inimeste hulk kõige väiksem. Piirissaares on suhteliselt suur hulk neid, kelle 1. või 2. elatusallikas on ettevõtlustulu või tulu talupidamisest. Aga kui meenutada, et Piirissaares on töötajate hulk suhteliselt väike, siis on ka suurte protsentide taga tegelikult väikesed arvud.

Joonised 26 ja 27 ning 28 ei põhine samadel algandmetel (joonisel 26 on % kõigist elanikest; joonisel 27 ja 28 on % 15-aastastest ja vanematest elanikest). Aga usaldusväärsema pildi saamiseks on oluline näidata mõlemaid tulemusi.

Joonis 27 Räkina ja Piirissaare valla 15-aastaste ja vanemate elanike osa, kes on ettevõtjad, 2000.a (Eesti Statistikaamet)

Räpinas on umbes 2 %-l elanikest peamine sissetulekuallikas ettevõtlustulu ja umbes 3 % 15-aastastest ja vanematest elanikest ütleb, et tema tööalaseks staatuseks on üksikettevõtja, vabakutseline või talupidaja. Piirissaares ütles 21 % elanikest, et nende 1. elatusallikas on ettevõtlustulu, samas ainult 1 % (so 1 inimene) 15-aastastest ja vanematest arvas ennast olevat ettevõtja. Ühtegi ettevõtjat, kes pakuks tööd ka teistele rahvaloenduse ajal Piirissaares polnud.

Joonis 28 15-a ja vanemate ettevõtlusega tegelevate elanike jaotus ja osakaal Eestis, Põlva ja Võru maakonnas, 6 vallas keskmiselt ja igas vallas eraldi, 2000.a (Mäger, M. (2005) Meremäe, Mikitamäe, Misso, Orava, Vastseliina ja Värskä valla ettevõtlikkus ja ettevõtlussuutlikkus. MTÜ Setomaa Valdade Liit. Käsikiri)

Nii Eestis keskmiselt, analüüsitavas piirkonnas kui ka võrdlusaluseks olevates Põlva ja Võru maakondades moodustavad ettevõtjatest kõige suurema osa üksikettevõtjad, vabakutselised ja talupidajad ilma palgalise tööjõuta. Ettevõtjaid-töötajaid ja palgalise tööjõuga talupidajaid on Eestis keskmiselt üle 2 korra rohkem kui PVL-s. Samas on Kagu-Eestis poole rohkem neid, kes on palgata töötajad pereettevõttes või talus.

Kõige rohkem on neid, kes ise ettevõtlusega tegelevad ja teistele ka tööd annavad, Värskas; kõige vähem Meremäel. Üldse on ettevõtjate osakaal kõige suurem Oraval, kus on suhteliselt palju üksikettevõtjaid. Kõige vähem on ettevõtjaid Missos.

5.2 Ettevõtted ⁴

Analüüsitavad 7 valda on oma elanike arvude poolest üsna erinevad ja sama erinevad on nad ka ettevõtete arvude poolest. Et aru saada, mis suurustest üldse jutt käib on allolevas tabelis ära toodud kõigi 7 valla ja Põlva ning Võru maakondade ettevõtete absoluutarvud ja nende muutused võrreldes 2004. aastaga.

Tabel 1. Ettevõtete arvud 2004-2006

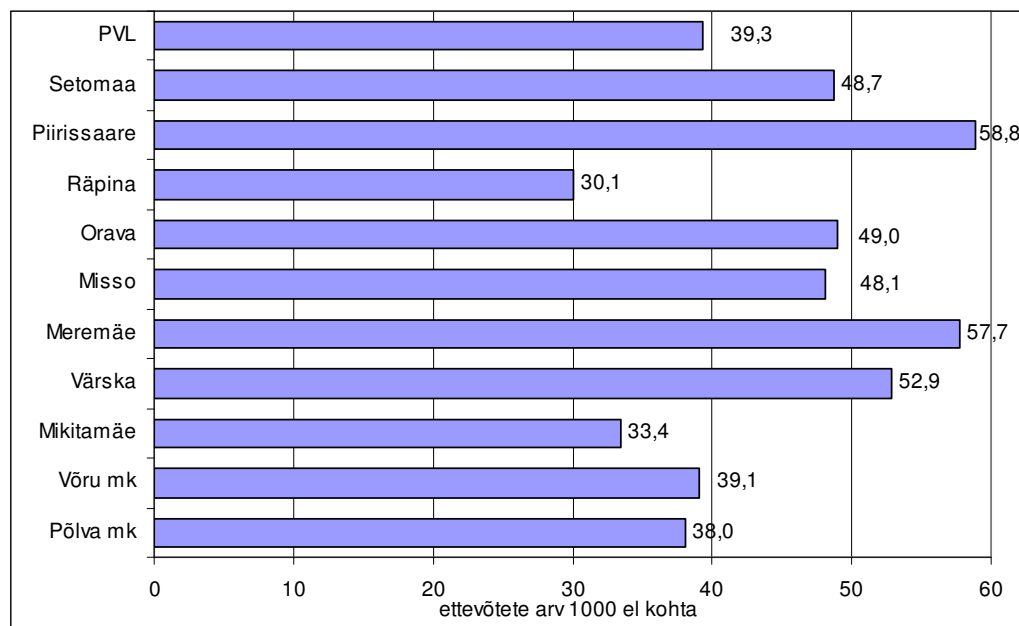
	Ettevõtete absoluutarv			Muutus võrreldes 2004. aastaga	
	2004	2005	2006	2005	2006
Põlva mk	1081	1147	1200	6,1	11,0
Võru mk	1310	1428	1506	9,0	15,0
Mikitamäe	43	36	35	-16,3	-18,6
Värskas	77	84	74	9,1	-3,9
Meremäe	59	65	69	10,2	16,9
Misso	27	37	39	37,0	44,4
Orava	40	44	43	10,0	7,5
Räpina	159	162	169	1,9	6,3
Piirissaare	7	6	5	-14,3	-28,6
Setomaa	206	222	217	7,8	5,3
PVL	412	434	434	5,3	5,3

Allikas: Eesti Statistikaamet

PVL piirkonnas kokku oli 2006.a üle 400 ettevõtte ja see arv on pidevalt suurenenud, kuigi mõnes vallas sh ka Piirissaares on ettevõtete arv kahanenud.

⁴ Äriregistris registreeritud majanduslikult aktiivsete füüsilisest isikust ettevõtjate andmed, v.a ainult maksukohustuslaste registrites registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjate andmed. Üksused on jaotatud haldusüksustesse juriidilise aadressi järgi.

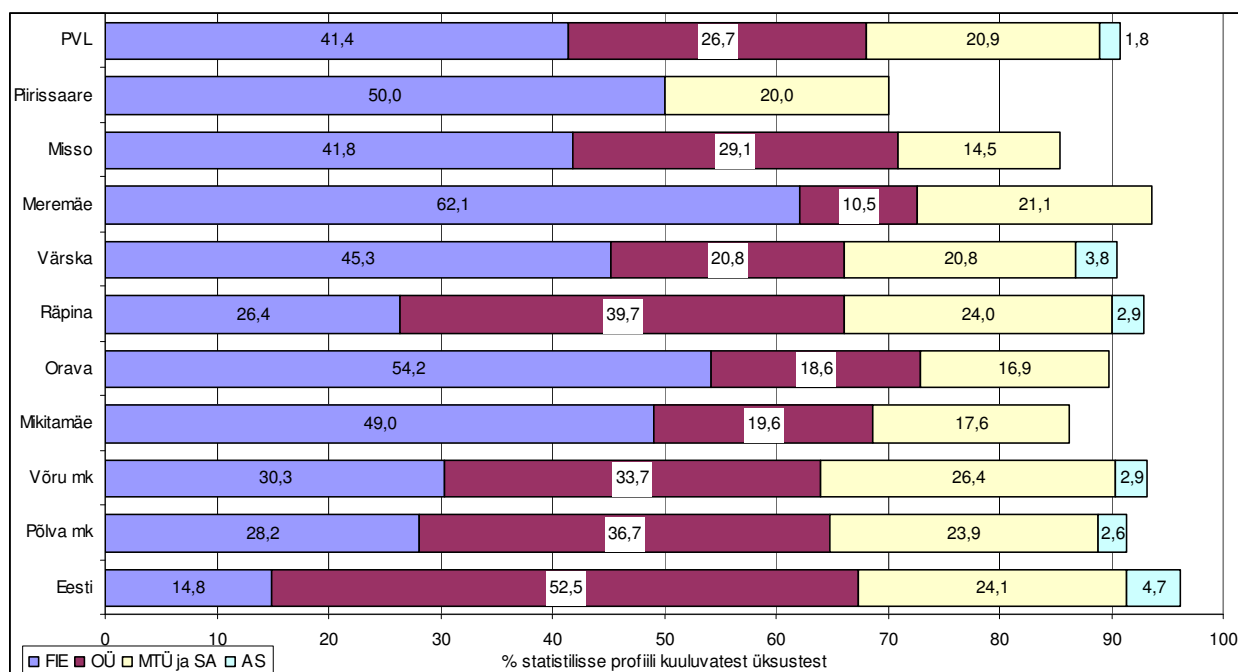
Vallad saab omavahel võrreldavaks teha, kui analüüsida ettevõtete arvu 1000 elaniku kohta. PVL piirkonnas on keskmiselt 1000 elaniku kohta sama palju ettevõtteid kui Võru ja Põlva maakonnas keskmiselt.

Joonis 29 Ettevõtete arv 1000 elaniku kohta 2006.a (Eesti Statistikaamet)

Räpinas, mis on piirkonnas suhteliselt edukas kohalik omavalitsus, oli 2006.a 1000 elaniku kohta 30 ettevõtet ja Piirissaares peaaegu 60, kuid ära ei tohi unustada, et Piirissaares on alla 100 elaniku ja ettevõtteid tegelikult 5.

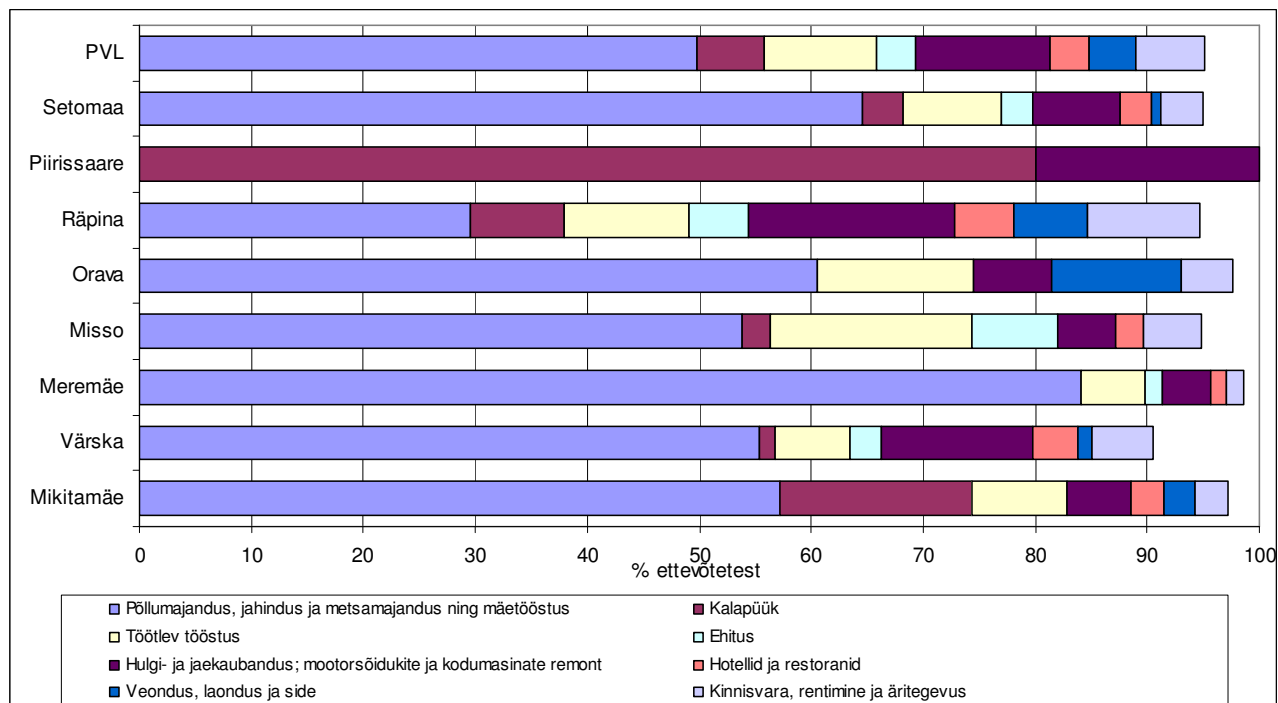
Joonised näitavad, et ettevõtete arv 1000 elaniku kohta ja valdade tulud üksikisiku tulumaksust ei ole omavahel seotud. Piirkonna edu jaoks on vaja elujõulisi ettevõtteid.

Joonis 30 Statistilise profiili kuuluvate üksuste⁵ jaotumine õigusliku staatuse järgi 2006.a (Eesti Statistikaamet)

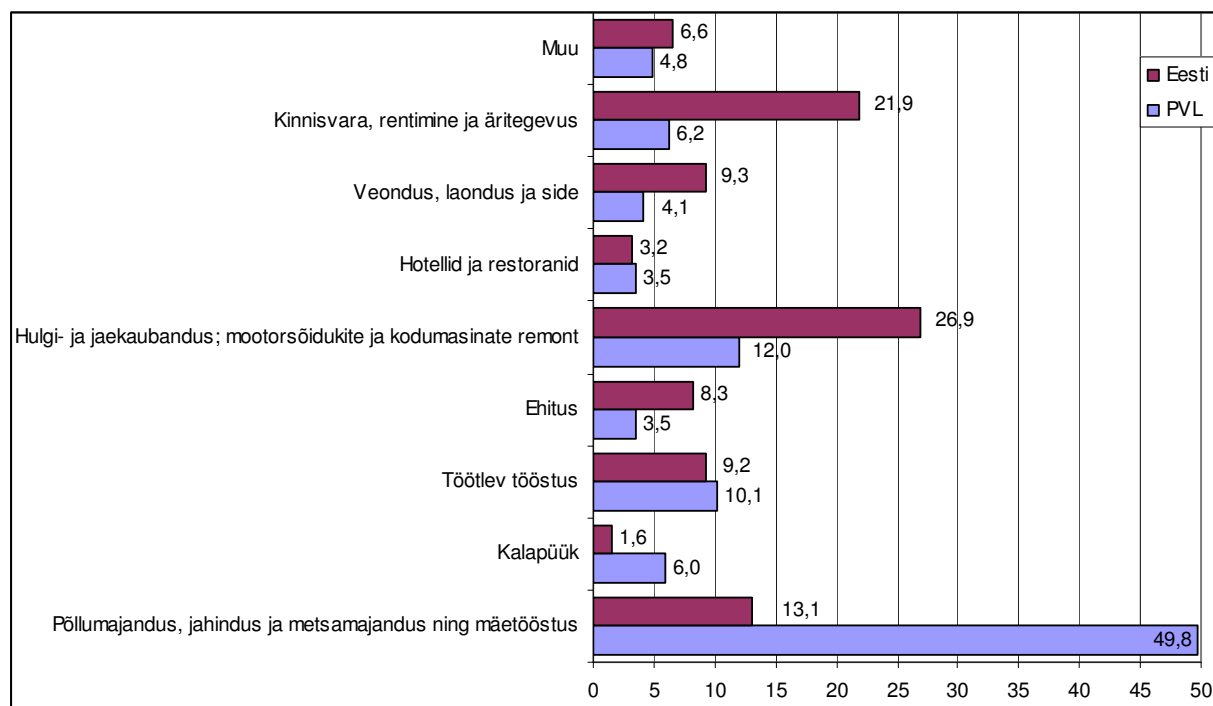
⁵ Lisaks ettevõtetele kuuluvad siia hulka mittetulundusühingus ja sihtasutused, aga ka riigi ja kohaliku omavalitsuse üksused

Joonis 30 annab ülevaate statistilisse profiili kuuluvate üksuste õiguslikust staatusest. Nende üksuste hulka kuuluvad lisaks joonisel mainitutele ka täis- ja usaldusühingud, kohaliku omavalitsuse ja riiklikud üksused. Täis- ja usaldusühinguid on PVL-s kokku kaks ja mõlemad on registreeritud Räpina vallas. Piirissaare kõik ettevõtted on füüsilisest isikust ettevõtjad, lisaks on Piirissaarel ka 3 sihtasutust. Räpinas on olemas ka osaühinguid ja aktsiaselts. PVL-s keskmiselt kolmandiku võrra rohkem FIE-sid kui Räpinas.

Joonis 31 Ettevõtete jaotumine tegevusalade kaupa 2006.a (Eesti Statistikaamet)

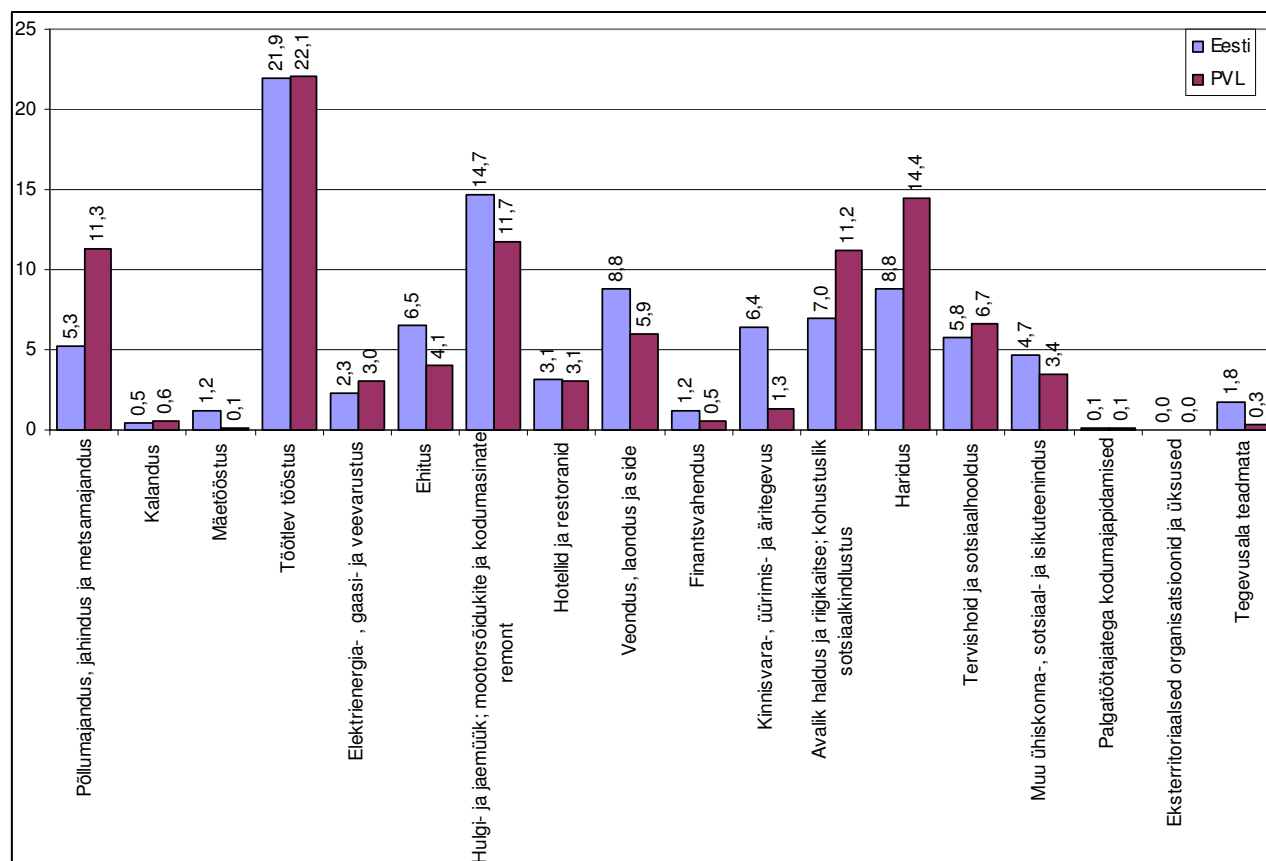
Kui analüüsida PVL ettevõtteid tegevusalade järgi, siis pooled ettevõtetest on tegevad primaarsektoris ja peamiselt põllumajandusega. Piirissaarel on oluliseks tegevusalaks kalapüük. Räpinas on analüüsitud valdades kõige väiksem põllumajanduse ja üldse primaarsektori osakaal.

Joonis 32 Eesti ja Piiriveere Liider piirkonna ettevõtete jaotumine tegevusala järgi 2006.a , % ettevõtetest (Eesti Statistikaamet)

PVL piirkonnas on peaaegu pooled ettevõtted tegevad primaarsektoris, seda on üle 3 korra rohkem kui Eestis keskmiselt.

2000. a rahvaloenduse andmetel saab piirkondi analüüsida ka töötajate tegevusalade järgi. Tulemused on joonisel 34.

Joonis 33 Eesti ja PVL keskmine 15-aastaste ja vanemate töötajate jaotumine tegevusalade järgi, 2000.a (Eesti Statistikaamet)

Kuigi PVL piirkonnas on palju ettevõtteid, mis tegutsevad primaarsektoris, siis samas sektoris töötavate elanike hulk ei ole nii suur. 2000.a töötas primaarsektoris veidi üle 10 % töötajatest. Kõige suurem osa töötajatest oli hõivatud töötlevas tööstuses. Siit võib arvata, et paljud FIE-d on primaarsektoris ja suuremad ettevõtted, mis rohkematele inimestele tööd pakuvad, on liigitatud töötleva tööstuse hulka. Suhteliselt suur hulk töötajaid oli hõivatud ka hulgi- ja jaemüügi, mootorsõidukite ja kodumasinade remondi alal ning hariduses jm avalikus halduses.

Kokkuvõte

PVL piirkonna rahvastik väheneb ja vananeb. Eesti keskmisest on vähem tööealisi, eelkõige nooremaid tööealisi. Elanikest suur osa on ilma kindla kutse või erialata. Piirkonnas on suhteliselt suur hulk töötuid ja koduseid või muul põhjusel töötava inimesi, keda saaks tööturule kaasata. Iseasi on see, missuguseid kulutusi tuleb teha, et pikalt kodus olnud inimest tööturule tagasi tuua.

PVL valdades on suhteliselt palju ettevõtteid, aga paljud neist on FIE-d, kes teistele tööd ei paku. Suur osa piirkonna ettevõtetest on tegevad primaarsektoris, mille lisandväärtus on väiksem. Töötajatest on kõige suurem osa töötlevas tööstuses.

Valdade tulud ühe elaniku kohta on täiesti võrreldavad Eesti ja Põlva ning Võru maakondade kohta, 2005.aastal oli PVL valdade keskmine tulu ühe elaniku kohta isegi suurem kui Eestis ja Põlva ning Võru maakonnas keskmiselt. Kuid tulu füüsilise isiku tulumaksust (elanike palgatuludest kujunev

valla sissetulek) elaniku kohta jääb võrreldavatest üksustest palju maha. Suure osa valdade eelarvetest moodustavad toetused.

Kui vaadelda PVL valdasid eraldi, siis teistest edukam on teistest suurem Rápina vald, enamasti ületab ka Värška vald PVL keskmist. Piirissaare on tavaliselt tulemuste pooles teises otsas. Piirissaare on väikese elanike arvuga problemaatiline vald, mille tulemuste tõlgendamisel tuleb olla ülimalt ettevaatlik – seda just absoluutarvude väiksuse tõttu. Kogu Piiriveere Liider piirkonna 7 valla tulemused on Setomaa valdade keskmisest paremad, seda eelkõige tänu sellele, et Rápina on piirkonna üks suurimaid ja edukamaid valdu ja Piirissaare on niivõrd vähese elanike arvuga, et tema kehvemad tulemused keskmist oluliselt ei mõjuta.